

Revija

Br. 11
HR

Veljača 2013

ruralnog razvoja Europske unije

Publikacija Europske mreže za ruralni razvoj

LEADER i suradnja

Glavni urednik: Rob Peters, voditelj odjela – Europska mreža i nadzor politike ruralnog razvoja, Opća uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj, Europska komisija.

Autori i suradnici: Pedro Brosei, Jean-Michel Courades, FARNET, Eamon O'Hara, Mark Redman, Pascale Van Doren, Dieter Wagner, Sarah Watson.

Autorska prava na fotografije: Andrus Koplite, Anthony Baggett, BlueOrange Studio, Conny Sjostrom, Conny Wernitznig, DEVNET geie, Kontaktna služba EMRR-a, Gordan Gledec, Jaak Nilson, Mark Redman, Michele Cornelius, Nicole Schaible, Outi Raatikainen / Innovative Village, RETO NATURA 2000, RETO NATURA 2000 (Adri Jiloca Gallocanta), Ronny Schmitz, Ryszard Kamiński, Scottish Borders Leader / Colin Tennant, Tbel, Tim Hudson, Yang Chao.

©Fotografije na koricama: Tim Hudson i Kontaktna služba EMRR-a

Pozivamo vas da se pretplatite na publikacije Europske mreže za ruralni razvoj (EM RR) na:

<http://enrd.ec.europa.eu>

Također možete besplatno naručiti tiskani primjerak u internetskoj knjižari EU-a:

<http://bookshop.europa.eu>

Sadržaj Revije ruralnog razvoja EU-a nije nužno odraz mišljenja institucija Europske unije.

Revija ruralnog razvoja EU-a izlazi na 6 službenih jezika EU-a. i dostupna je u elektronskom formatu na internetskoj stranici EMRR-a. Rukopis je završen u ožujku 2012. godine. Originalna publikacija izdana je na engleskom jeziku.

Opća uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj (DG AGRI) i Europska mreža za ruralni razvoj (ENRD) ne odgovaraju za kvalitetu hrvatskog prijevoda Revije ruralnog razvoja EU-a.

Izvornik na engleskom jeziku pod nazivom EU Rural Review n°11 – LEADER and Cooperation objavio je Directorate-General Agriculture and Rural Development

© European Union, 2012

Prijevod Revije ruralnog razvoja EU-a na hrvatski jezik:

© UNDP Hrvatska, 2012.
Radnička cesta 41/8. kat
HR-10 000 Zagreb
www.undp.hr

Odgovornost za prijevod Revije ruralnog razvoja EU-a leži u cijelosti na UNDP Hrvatska.

Prijevod s engleskoga: Ivona Filipović-Grčić
Lektura: Mirjana Paić-Jurinić
Urednici: Ivana Laginja i Nikola Žunić
DTP: Krešimir Kraljević

Tisak: Printera grupa
Naklada: 300 primjeraka

Za sve dodatne informacije o Europskoj uniji posjetite: <http://europa.eu>.
Tiskano na recikliranom papiru.

Ova publikacija služi isključivo za informiranje i nije pravno obvezujuća.

PREDGOVOR.....	4
LEADER I SURADNJA	
• DVADESET GODINA LEADER-a I SURADNJE	6
• ULOGA SURADNJE U OSNAŽIVANJU LOKALNIH RAZVOJNIH STRATEGIJA.....	10
PRIMJERI PROJEKATA SURADNJE	
• VIŠESTRUKI DIMENZIJE LEADER-a I SURADNJE.....	14
PROMICANJE SURADNJE	
• UMREŽAVANJE RADI PROMICANJA MEĐUNARODNE SURADNJE.....	24
POGLED U BUDUĆNOST	
• PRIJEDLOZI ZA PROVEDBU LEADER-ova PRISTUPA U RAZDOBLJU OD 2014. DO 2020. GODINE	28
• USAVRŠAVANJE LOKALNIH RAZVOJNIH STRATEGIJA	34
BOLJE USKLAĐIVANJE FONDOVA EU-A NA TERENU	
• PRIMJER SURADNJE LAG-ova I RLAG-ova.....	38

Dobro došli! Pred vama je 11. broj Revije ruralnog razvoja Europske unije. Ovo je prvi broj „nove generacije“ *Revije ruralnog razvoja* namijenjene dubljem razumijevanju problematike vezane uz ruralni razvoj. Osmišljen je i objavljen kao popratna publikacija konferencije posvećene LEADER-u, koja se u organizaciji Europske mreže za ruralni razvoj (EMRR) održala 27. i 28. travnja 2012. godine, a istražuje odnos dvaju ključnih elemenata pristupa LEADER¹ – lokalnih razvojnih strategija i suradnje.

Lokalne razvojne strategije u velikoj se mjeri oslanjaju na više od 20 godina iskustva provedbe LEADER-a i sve su češće prepoznate kao učinkovita sredstva za provedbu širokog spektra europskih politika. Krajem 2011. godine Europska komisija je objavila nove prijedloge pravila za cjelovitu provedbu lokalnih razvojnih projekata čime bi se njihova provedba mogla financirati iz više izvora, što lokalnim akcijskim grupama (LAG-ovima) otvara mogućnost da istodobno potražuju sredstva iz ruralnih, regionalnih i socijalnih fondova kao i iz fondova

namijenjenih ribarstvu. Ta je tema detaljnije razrađena u članku „Prijedlozi za provedbu LEADER-ova pristupa u razdoblju od 2012. do 2020. godine“ (str. 28).

Lokalne razvojne strategije ključna su komponenta LEADER-ova pristupa koja, u kombinaciji s fondovima i lokalnim akcijskim grupama omogućuje određivanje i slijeđenje onog razvojnog puta koji najbolje odgovara određenom skupu lokalnih mogućnosti, resursa i ciljeva. Ovaj broj *Revije ruralnog razvoja* osvrće se na važnost lokalnih razvojnih strategija i donosi zaključke rada fokus-grupe koju je u svibnju 2011. pokrenula Europska mreža za ruralni razvoj s ciljem definiranja načina na koji LAG-ovi mogu što kvalitetnije osmisliti i provesti svoje strategije (str. 34).

U ovom broju iscrpno ćemo analizirati ulogu suradnje u LEADER-ovu pristupu. Tijekom 20 godina, koliko LAG-ovi provode lokalne razvojne strategije, svi oblici suradnje, bilo s lokalnim ili međunarodnim partnerima, veoma su dobili na važnosti, a korist od zajedničkog rada višestruko je porasla (str. 6).

Suradnja među lokalnim partnerstvima danas ima ključnu ulogu u osnaživanju lokalnih razvojnih strategija (str. 10) – bez obzira na to radi li se o suradnji s drugim ruralnim područjima (lokalna i međunarodna suradnja) ili o suradnji između ruralnog i urbanog dijela iste regije ili pak o suradnji između ruralnih i ribarskih područja. Ovaj broj *Revije ruralnog razvoja* donosi brojne primjere višedimenzionalnosti LEADER-a i suradnje te razne praktične primjere i iskustva (str. 14), uključujući i detaljni uvid u odnose koji se stvaraju između LAG-ova i njihovih pandana nastalih pod IV. prioritetnom osi Europskog fonda za ribarstvo (EFR), odnosno ribarskih lokalnih akcijskih grupa (RLAG-ova).

Nadamo se da će sadržaj ovog broja *Revije ruralnog razvoja* biti poticajan i informativan.

(1) Popis kratica i akronima korištenih u ovom broju *Revije ruralnog razvoja EU-a* pogledajte na str. 42.

Dvadeset godina LEADER-a i suradnje

Tijekom 20 godina, koliko LAG-ovi provode lokalne razvojne strategije, svi oblici suradnje s lokalnim i međunarodnim partnerima dobili su na važnosti, a korist od zajedničkog rada višestruko je porasla.

Pokušavajući preusmjeriti strukturnu politiku s financiranja pojedinačnih projekata na potporu strateškom planiranju razvoja područja, Europska komisija je 1991. godine osmislila Inicijativu za ruralni razvoj (LEADER I). Primjena pilot-metodologije LEADER-a I počela je osnivanjem 217 LAG-ova u raznim državama članicama.² Iako je umrežavanje u to vrijeme imalo važnu ulogu tadašnji pristup nije osiguravao pokretanje projekata suradnje. To međutim nije umanjilo želju LAG-ova za zajedničkim radom, pa su neformalna partnerstva stvarana tematskim mrežama, prijenosima novih znanja i razmjenom najboljih praksi. Istraživanje provedeno 1994. godine pokazalo je da, iako formalna suradnja tada nije bila dijelom LEADER-ova pristupa, ipak 25 posto LAG-ova bilo uključeno u neki oblik zajedničkog rada.

Nakon uspjeha LEADER-a I i prepoznavanja želje za formalnijim oblicima suradnje, 1994. godine pokrenuta je inicijativa LEADER II, koja je raspolagala sredstvima namijenjenima razvoju i provedbi projekata suradnje. Cilj joj je bio pomoći LAG-ovima u „zajedničkom osmišljavanju, proizvodnji i plasiranju roba ili usluga u svim područjima povezanim s razvojem ruralnih područja“³ i, iako neobavezno, LAG-ove se poticalo na suradnju u onim segmentima koji su dodavali vrijednost djelatnostima na lokalnoj razini. Od 906 LAG-ova uključenih u LEADER II,⁴ njih 50 posto sudjelovalo je u 252 međunarodna projekta prijavljena⁵ Europskom opservatoriju za LEADER.

Odluka o korištenju LEADER-ova pristupa u svim ruralnim područjima Europske unije pokrenuta je godine 2000. godine

inicijativom LEADER+ i provedena je do kraja 2006. godine. U okviru LEADER-a+ suradnja je proširena na partnerstva među područjima iste države ili izvan EU-a. One države koje su se EU-u priključile tek 2004. godine također su imale priliku provoditi mjere poput onih LEADER-a+,⁶ a ukupno je u tom razdoblju odobreno 1 153 LAG-a iz novih i starih država članica.

Podaci istraživanja koje je proveo Europski opservatorij za LEADER+ pokazuju da je 83 posto LAG-ova iz EU-15 bilo uključeno u lokalnu, a njih 68,5 posto u međunarodnu suradnju.

Ex post evaluacija LEADER-a+ ukazala je na to da su projekti suradnje najbolje uspijevali ondje gdje je postojao zajednički interes, a suradnja i umrežavanje donosi priliku za razmjenu dobre prakse,

inspiriranje drugih sudionika te unaprjeđenje provedbe LEADER-ova pristupa na lokalnoj razini. Suradnja LAG-ovima omogućuje osnaživanje lokalnog identiteta, okuplja lokalne dionike i pomaže stvaranju dugoročnih ruralnih mreža koje potom osiguravaju buduću suradnju.

U tekućem programskom razdoblju (2007.–2013.) LEADER-ov pristup uključen je u programe ruralnog razvoja kao njihova četvrta os (takozvano uključivanje LEADER-a kao glavne metodološke odrednice ili načina provedbe razvojnih aktivnosti u ruralnom prostoru), što je dovelo do udvostručenja broja odobrenih LAG-ova u državama članicama EU-27, pa sada djeluje 2 308⁷ LAG-ova (iako odobravanje LAG-ova u Bugarskoj i Rumunjskoj nije dovršeno). Do siječnja 2012. godine Europskoj komisiji prijavljeno je ukupno 209 međunarodnih projekata suradnje.

Vrste projekata suradnje među LAG-ovima mogu se podijeliti u pet glavnih kategorija:

- Dodavanje vrijednosti prehrambenim proizvodima i poljoprivredi.
- Ruralni turizam.
- Informacijske tehnologije.
- Naslijeđe i okoliš.

- Pružanje usluga u ruralnim područjima.

Sudjelujući u projektima suradnje LAG-ovi razmjenjuju najbolju praksu u stvaranju, upravljanju i administriranju lokalnih razvojnih strategija.

Suradnja i lokalne razvojne strategije

Lokalna razvojna strategija (LRS) dokument je koji sadrži viziju i zajedničke ciljeve koji se žele postići na području na kojem djeluje određeni LAG. Ako su dionici LAG područja uključeni u pripremu strategije na odgovarajući način te ako potom sudjeluju u procjeni i razvoju pojedinih njezinih elemenata, razvija se istinski osjećaj pripadnosti procesu i području. Taj osjećaj pomaže poboljšanju upravljanja na lokalnoj razini, razvoju društvenog kapitala i osigurava relevantnost strategije tijekom trajanja njezine provedbe. Ex post evaluacija LEADER-a+ istaknula je

obostranu korist koju lokalne razvojne strategije i društveni kapital imaju iz svoga međudnosa i preporučeno je da „lokalne razvojne strategije budu izravno usmjerene na lokalni društveni kapital”.⁸ Tako će LAG-ovi lokalne razvojne strategije prestati doživljavati kao uvjet za dobivanje

© TIM HUDSON

Program	Programsko razdoblje	Financijski instrumenti	Proračun EU-a (EUR)	Broj LAG-ova
LEADER I	1991.–1993.	EFUGP-usmjeravanje, ESF, EFRR	450 milijuna	217 u EU-12
LEADER II	1994.–1999.	EFUGP-usmjeravanje, ESF, EFRR	1.7 milijardi	906 u EU-15
LEADER+	2000.–2006.	EFUGP -usmjeravanje	2.1 milijardi	893 u EU-15 (+ 250 LAG-ova iz 6 novih država članica koje su se priključile EU-u 2004. i primijenile mjeru tipa LEADER+)
LEADER-ova prioriteta os	2007.–2013.	EPFRR	5.5 milijardi →6% sredstava EAFRD-a	2308 (odobrenje nije završilo u Bugarskoj i Rumunjskoj)

(2) EU sa 12 država članica, prije proširenja iz 1995., 2004. i 2007. godine.

(3) Priopćenje državama članicama, OJEC br. C 180 od 1/7/94.

(4) EU sa 15 država članica jer su Austrija, Finska i Švedska pristupile EU-u 1995.

(5) Međunarodna suradnja pod LEADER-om II. Pouke iz prošlosti, upute za budućnost. Ruralne inovacije, br. 11. LEADER-ov europski opservatorij. Ožujak 2001.

(6) Češka Republika, Estonija, Cipar, Latvija, Litva, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija pristupili su EU-u 2004

(7) Podaci iz siječnja 2012.

(8) Metis GmbH i AEIDL (Europsko udruženje za informiranje o lokalnom razvoju) i CEU (Középeurpai Egyetem/Srednjoeuropsko sveučilište). Ex post evaluacija LEADER-a+.

sredstava potrebnih za realizaciju projekta nego ju prihvatiti kao strategiju za osnaživanje kapaciteta područja i ljudi u kojem djeluju, što će im osigurati veći utjecaj u lokalnom razvoju i u budućnosti njihovih zajednica općenito.

Podaci *ex post* evaluacije LEADER-a+ dokazuju uspješno stvaranje određenog društvenog kapitala u smislu želje i sposobnosti lokalnog stanovništva za suradnju.

Lokalna razvojna strategija (LRS) također je učinkovito sredstvo za poticanje inovacija. Da bi se to ostvarilo, LRS mora jasno istaknuti važnost inovacija za određeno područje te načine na koji će ih LAG-ovi uvoditi i poticati. Inovacijsko načelo unutar LEADER-ovog pristupa ne može se svesti na usku, tehnološku definiciju inovacije ni samo na inovativne projekte; riječ je prije svega o inovativnim pristupima i stilovima upravljanja. Povezivanje pokreće nove načine rada; inovativnost bi trebala

biti uključena u sve aspekte djelovanja LAG-ova. *Ex post* evaluacija LEADER-a+ prepoznaje vanjske činitelje, kojima LAG-ovi sami ne upravljaju, kao temeljne prepreke u provedbi inovativnih LEADER-ovih strategija. Na uspjeh i inovativna rješenja s druge strane većinom pozitivno utječu unutarnji činitelji koji se temelje na društvenom kapitalu, spremnosti na suradnju i zajedničkoj sposobnosti za prenošenje strateške vizije u stvarne projekte.

Suradnja kao doprinos širenju vidika

LEADER povezuje lokalne ljude sa stanovništvom drugih područja. Susreti s drugim LAG-ovima potiču pokretanje novih projekata. Ruralna područja imaju ograničenu „zalihu“ resursa koja im ne dopušta da pojedine probleme rješavaju sami ili dovoljno dobro iskoriste neke od postojećih potencijala. No, udruživanjem snaga ruralna područja mogu nadvladati ta ograničenja i postići inače nedostižne rezultate.

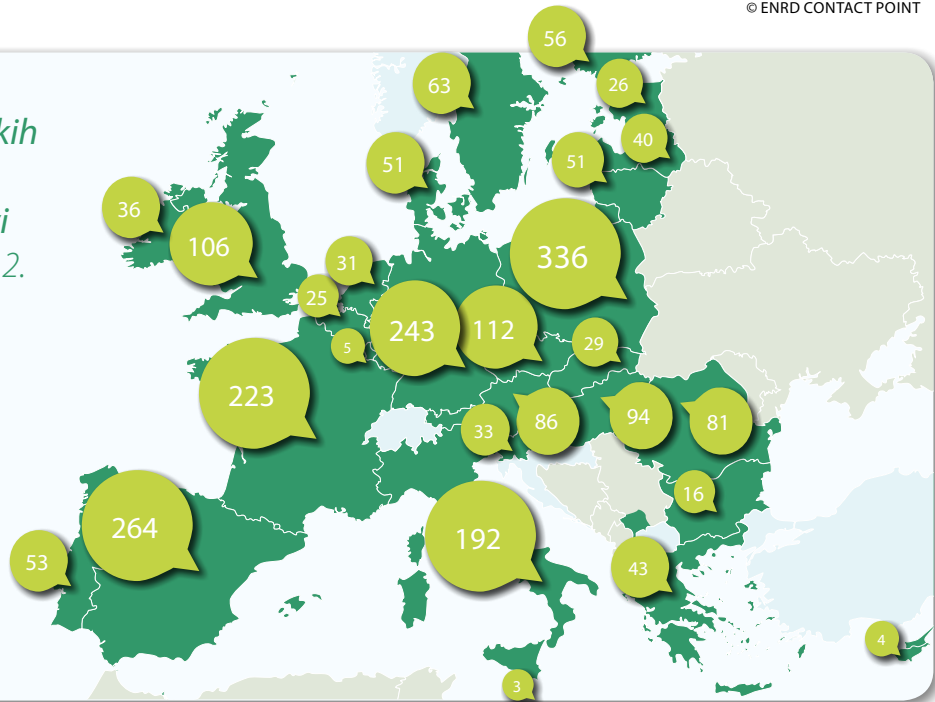
Suradnja baca novo svjetlo na svakodnevne aktivnosti lokalnih dionika jer svoje probleme mogu usporediti s onima s kojima se susreću druga područja te potražiti inspiraciju u idejama koje vide negdje drugdje. Prema riječima Thomasa Müllera, predsjednika austrijskog LAG-a Sauwland, „Nema potrebe da lokalno stanovništvo uvijek iznalazi nova rješenja jer u Europi već postoje brojni dobri projekti i ideje.“

Poticaj za suradnju obično je razmišljanje o izazovima prepoznatima u lokalnoj strategiji. Pitanja često istražuju prisutnost odgovarajućeg ljudskog potencijala i ideja za hvatanja u koštac s problemom. U tom se slučaju suradnja vidi kao način rješavanja lokalnih problema ili ostvarivanja nečega što LAG ne bi mogao samostalno učiniti. Zatim LAG provodi opsežnu i sustavnu potragu za idejama i partnerima.

Idealno bi bilo suradnju početi provoditi rano, u stadiju izrade lokalnih

Broj lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) izabranih po državi članici u ožujku 2012.

Izvor: Kontaktna služba EM RR-a

razvojnih strategija, no pitanje suradnje obično se postavlja kada je provedba strategije već u podmakloj fazi. Sredstva namijenjena suradnji stoga se često koriste kasnije.

Ključne pouke iz suradnje

Razvoj kvalitetne lokalne razvojne strategije zahtijeva dobro poznavanje područja djelovanja Lokalne akcijske grupe, izazova s kojima su zajednice na tom području suočene te prilika za njihovo prevladavanje. Jedna od tih prilika jest i suradnja. Razvoj i provedba lokalnih i međunarodnih projekata potiču LAG-ove na osmišljavanje novih ideja i uvođenje inovacija. Kroz suradnju LAG-ovi razmjenjuju iskustva i uče jedni od drugih, a zajednička provedba aktivnosti osigurava učinkovitije trošenje sredstava. Kroz takav kreativni zajednički proces učenja projekti suradnje donose dodanu vrijednost lokalnim razvojnim strategijama.

Određena aktivnost, proizvod ili usluga, sasvim uobičajeni u području djelovanja jednog LAG-a, mogu poslužiti kao inspiracija na nekom drugom području.

Suradnja s partnerima često otvara mogućnost za pojačanu aktivnost, što znači intenzivniji angažman od onoga što obično uspijevaju nositelji pojedinog projekta. Razmjena iskustva s partnerima kroz proces suradnje ne potiče učenje samo o aktivnostima vezanim uz sam projekt već i općenito o načinima upravljanja i provedbe lokalnih razvojnih strategija i razvoju LAG-ova. Većina projekata suradnje usmjerena je na razvijanje zajedničkih aktivnosti, proizvoda ili usluga, a dijeljenje troškova namijenjenih razvoju omogućuje LAG-ovima učinkovitije korištenje raspoloživih sredstava. U nekim slučajevima LAG-ovi čak mogu provesti one aktivnosti koje bi im bile preskupe u samostalnim projektima.

Suradnja uključuje pronalazak odgovarajućih partnera, pripremu projekta koji zadovoljava potrebe sviji i uspješnu provedbu na teritoriju države ili na području LAG-a – svi ti zadaci mogu se činiti pomalo obeshrabrujući. No, kako objašnjava Sarah Watson, bivša predsjednica LAG-a Chalk and Cheese s jugozapada Engleske, „Suradnja je kao kad idete na spoj – samo se morate natjerati krenuti!“

Prema riječima Sarah Watson i ostalih iskusnih voditelja LAG-ova, učinkovitu suradnju predstavljaju dugoročni odnosi među pojedincima, organizacijama i poduzećima u području na kojem djeluje određeni LAG, a ne samo kratkoročni pojedinačni projekti. Zato ključ uspjeha predstavlja kvaliteta partnerskog odnosa. Razvoj partnerstva kroz primjenu LEADER-ovog pristupa rezultirao je projektima koji su „... cjelovitiji, ponekad složeniji, ali i mnogo konkretniji i s vidljivijim i opipljivijim rezultatima od onih u prethodnim generacijama programa.“⁹

Naposljetku, treba imati na umu da pojedinačni projekti suradnje ne mogu ostvariti značajnije uspjehe već trebaju biti duboko ukorijenjeni u lokalnim razvojnim strategijama i postojećim aktivnostima na lokalnoj razini.

(9) Dorothee Duguët (2007). Suradnja u LEADER-u+: Realne koristi za lokalna područja. Kontaktna služba LEADER+ opservatorija.

Uloga suradnje u osnaživanju lokalnih razvojnih strategija

U Europi je provedeno ili se provodi više od 200 projekata međunarodne suradnje.¹⁰ Iako je ta brojka na prvi pogled možda impresivna, njen je značaj ograničen s obzirom na to da u programskom razdoblju 2007.–2013. u Europskoj uniji djeluje više od 2 300 lokalnih akcijskih grupa.

© CONNY SJOSTROM

Unatoč velikom entuzijazmu kojim su mnogi LAG-ovi prigrlili suradnju, ona je još uvijek iznimka, a ne pravilo. LAG-ovi nisu obavezni surađivati. Preporuka Europske komisije LAG-ovima glasi da mjeru programa ruralnog razvoja (PRR) namijenjenu potpori suradnje¹¹ iskoriste u što ranijoj fazi, tj. već pri oblikovanju svoje lokalne razvojne strategije (LRS). U starim su državama članicama (EU-15) prioritet pri odobrenju LAG-ova imale one grupe koje su kao jedan od pristupa za postizanje ciljeva određenih lokalnom razvojnom strategijom navele suradnju.¹²

Istraživanje o provedbi mjere namijenjene poticanju suradnje, koje je 2010. godine provela Kontaktne službe Europske mreže za ruralni razvoj (EM RR) za potrebe LEADER-ove fokus-grupe, pokazalo je kako su upravljačka tijela 45 programa ruralnog razvoja obvezala ili snažno poticala svoje LAG-ove da u lokalnim razvojnim strategijama izrijekom navedu namjeravaju li surađivati s drugim LAG-ovima. Međutim, 38 upravljačkih tijela potvrdilo je kako će prihvatiti prijave LAG-ova za dodjelu sredstava za međunarodnu

suradnju čak i u slučaju da suradnja nije predviđena lokalnom razvojnom strategijom – ako je projekt u skladu s ciljevima strategije.¹³

Drugom nedavno izrađenom studijom Kontaktne službe EM RR-a ustanovljeno je da nacionalne mreže za ruralni razvoj (NM RR) 18 država članica EU-a pomažu LAG-ovima u aktivnostima povezanim s međunarodnom suradnjom. Većina NM RR-ova objavila je i podijelila vodiče i dokumentaciju vezane uz suradnju. Osim toga, neke nacionalne mreže za ruralni razvoj organiziraju tematske sajmove i radionice, izložbe i druge oblike događanja koja pomažu u pronalasku odgovarajućih partnera za projekte. U zaključku studije navedeno je kako je LAG-ovima potrebno osigurati više informacija ne bi li ih se potaknulo na suradnju s partnerima u državama članicama iz kojih dolaze, ali i izvan njih.

Razumijevanje koristi od suradnje

Zašto je dakle suradnja iznimka, a ne pravilo u tako poticajnim i povoljnim uvjetima?

Thomas Müller, predsjednik austrijskog LAG-a Sauwland, tvrdi da zna odgovor na to pitanje. „Suradnju ne možete osjetiti ako je niste doživjeli“, rekao je sudionicima prošlogodišnje konferencije za nove LAG-ove u organizaciji EM RR-a. „Budite realni u određivanju ciljeva, procjeni vremena i truda koji treba uložiti“, dodao je José Ángel Gardcia Lucas, voditelj zadužen za suradnju španjolskog LAG-a Adri Jiloca Gallocanta. Obojica upućuju na isto: da bi lokalni dionici uvidjeli koristi od suradnje i da bi se uloženi trud isplatio, potrebno je neposredno iskustvo – za čije je stjecanje često potrebno čitavo programsko razdoblje. Najčešće tek tada suradnja pronalazi svoje mjesto u lokalnim razvojnim strategijama.

Na EM RR-ovoj radionici posvećenoj suradnji gospodin Gardcia Lucas izložio je sudionicima primjere nekih oblika suradnje i koristi koje su od njih proizašle, koje se ne razlikuju puno od uobičajenih strateških ciljeva LAG-ova poput

- „Osnaživanje sposobnosti lokalnog stanovništva razvojem vještina

(10) Izvor: Obavijesti o LEADER-ovim međunarodnim projektima, SFC2007, od 02.11.2011. Ažurirani popis projekata redovito se objavljuje na internetskoj stranici EMRR-a: http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/en/transnational-cooperation_en.cfm

(11) Mjera 421 namijenjena provedbi međuregionalne i međunarodne suradnje IV. prioritetne osi koju financira EPFR.

(12) Vodič Opće uprave za poljoprivredu i ruralni razvoj EK-a za prijave LEADER-ove prioritetne osi programa ruralnog razvoja 2007.–2013. koju financira EPFR (revidirana verzija predstavljena Odboru za ruralni razvoj 8. 3. 2011; dovršena 25. 3. 2011.)

(13) Ovdje nisu uključeni španjolski PRR-ovi, jer je u Španjolskoj međunarodna suradnja financirana samo nacionalnim sredstvima.

- Prijenos inovacija uvođenjem novih znanja, tehnologija i/ili načina rada
- Pristup novim tržištima zajedničkim upravljanjem poslovima.“

Prema riječima gospodina Garcia Lucasa, zajednička karakteristika jest snažna potreba za informacijama – informacijama koje postaju dostupne povezivanjem s „vanjskim svijetom“. Opisujući¹⁴ kako je suradnja postala učinkovit način ostvarivanja ciljeva strategije u njegovom LAG-u, Garcia Lucas dodaje: „Sudjelovanjem u tematskim mrežama zajednički razmjenjujete iskustva. To podiže razinu svijesti o određenoj temi i otvara nove perspektive. Također, širi obzore lokalnog stanovništva i omogućuje im da zajednički definiraju nove kriterije i načine rada.“

Mnogi od 200 projekata međunarodne suradnje, koliko ih je do danas provedeno, dobar su primjer toga kako je suradnja postala korisna metoda i učinkovito sredstvo LAG-ova u pronalasku rješenja za lokalne potrebe.

Informacije i obrazovanje u službi očuvanja kulturnog naslijeđa

Suradnja je izričito navedena kao jedan od četiri glavna pristupa provedbe strategije lokalnog razvoja češkog LAG-a Sdružení SPLAV. Prva iskustva s projektima suradnje taj je LAG, osnovan 2004. godine, stekao prije dovršetka svoje trenutne strategije, i to s partnerima iz Češke Republike, ali i iz inozemstva – konkretno iz Mađarske i Italije u Mreži za razvoj lokalnih proizvoda te iz Poljske u sklopu INTERREG-ove prekogranične suradnje.¹⁵

Prvi projekt koji je LAG proveo u skladu s propisima o međunarodnoj suradnji i temeljem svoje Lokalne razvojne strategije nosio je naziv *Suradnja u korištenju kulturnog naslijeđa*.¹⁶ Strategija za razdoblje 2007.–2013. obuhvaća područja obnove seoskog krajolika, očuvanja kulturnog i povijesnog naslijeđa, obrazovanja, informiranja i turizma. Članovi LAG-a

odlučili su te ciljeve postići suradnjom jer im upravo ona otvara put do potrebnih vještina i znanja iz drugih zemalja. Osim toga, međunarodna suradnja je jedinstvena mogućnost za razmjenu iskustava o tome kako održivo koristiti kulturno i povijesno naslijeđe.

Međunarodna suradnja povezala je i češke općine Rychnovský i Kosteletský s estonskim okrugom Järvom. Mnogim članovima LAG-a, ali i pojedincima iz ovih ruralnih područja prvi put je pružena mogućnost za suradnju i ostvarivanje zajedničkih ciljeva na međunarodnoj razini, dijeljenje korisnih informacija o običajima, načinima očuvanja baštine i s njima povezanim pravnim pitanjima.

„Korisnici projekta međunarodne suradnje sad više cijene povijest svoje regije. Surađujući, razvili su snažniji osjećaj vlastitog identiteta“, naglašava Kristina Holmova, voditeljica zadužena za suradnju u češkom LAG-u. Njezina estonska kolegica Silva Anspal naglašava, „Prioritet naše strategije je potpora suradnje i razvojnih aktivnosti zajednice. Zato potičemo ljude iz našeg kraja na uključivanje u društvene aktivnosti i upoznavanje s prednostima

koje pruža suradnja.“ Estonski LAG Järva Development Partners odabrao je takav pristup kako bi održivo razvio i sačuvao kulturno naslijeđe svoga područja, što je jedan od ciljeva njihove Lokalne razvojne strategije, povezan s unaprjeđenjem kvalitete života u regiji. „Projekt je potaknuo nove djelatnosti u zajednici poput izrade rukotvorina i bavljenja fotografijom“. Korisnici projekta komentiraju kako su radom u međunarodnom timu upoznali različite kulture, razvili toleranciju i nadišli strah od komunikacije na stranom jeziku.

Češki LAG već je spreman pokrenuti nove projekte međunarodne suradnje u 2012. godini. Tako je u veljači dogovoren početak projekta *Sela bez granica* u suradnji s dvama finskim LAG-ovima, a tijekom ljeta, u suradnji s partnerima iz slovačkog, finskog i belgijskog LAG-a, organizirat će se međunarodni kampovi za mlade.

Ponovno uspostavljanje povijesnih veza radi jačanja turističkog potencijala

Colmcillski izazov, prvotno veslačka utrka dvaju klubova iz Irske i Škotske, prerasla je u događanje koje podupiru LAG-ovi

© CONNY WERNITZNIG

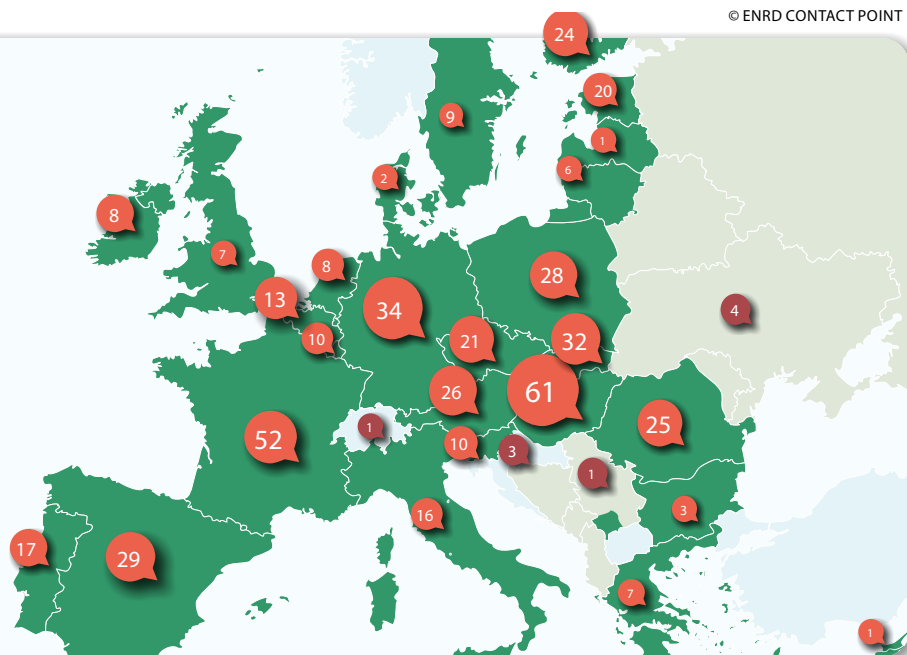
(14) Izvor: autorove bilješke s radionice o suradnji održane tijekom EMRR-ove konferencije za nove LAG-ove u siječnju 2011. Prezentacije koje su održali voditelji obaju LAG-ova dostupne su na: http://enrd.ec.europa.eu/en-rd-events-and-meetings/seminars-and-conferences/leader-driver-rural-europe/en/leader-as-a-driver-for-rural-europe_en.cfm

(15) INTERREG-ovi programi financirani kroz Europski fond za regionalni razvoj (ERRF) namijenjeni su poticanju suradnje među regijama Europske unije. Trenutačni programi (INTERREG IV) pokrivaju razdoblje 2007.–2013.

(16) Više informacija o tom i drugim projektima možete pronaći u bazi podataka projekata programa ruralnog razvoja na internetskoj stranici EMRR-a: http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rdp_view/en/view_projects_en.cfm

Sudjelovanje u projektima suradnje do ožujka 2012. godine

(temeljeno na broju projekata o kojima je obaviještena europska komisija)

Izvor: Kontaktna služba EM RR-a

obaju područja. Početna ideja je zajedničkim snagama proširena u *Festival mora* u sklopu kojeg se nastoji osnažiti volonterski rad te promovirati razvijanje vještina.“

„Projekt je usmjeren na postizanje ciljeva naše strategije“, potvrđuje Gillian McColgan iz Inishowen Development Partnershipa iz irskog okruga Donegala. „Povezivanjem zajednica u zajedničkom nastojanju očuvanja kulture stvorene su nove veze i obnovljene stare.“ Lokalna razvojna strategija koja je trenutačno na snazi želi putem međunarodne suradnje osnažiti zemljopisne i kulturne veze sa Škotskom, i na taj način iskoristiti škotsku stručnost u upravljanju obalnom i pomorskom baštinom te stvoriti temelj za budući zajednički gospodarski razvoj.

Projekt je uključivao međusobne posjete prije i nakon glavnog događanja na kojem su se usklađivale aktivnosti festivala te raspravljalo o budućim vezama i mogućnostima suradnje partnerskih zajednica. Na međunarodnim susretima pripremana su događanja i radionice namijenjene podizanju razine svijesti o zajedničkom naslijeđu dvaju područja. Članovi obiju zajednica iskoristili su svoja znanja i pripremili izložbe baštine, modernih čamaca na vesla i splavi, koncerte tradicionalne glazbe i plesa, prezentacije starih umijeća i zanata, kazivanje priča, kulinarske demonstracije lokalnih

morskih specijaliteta te razgovore i predavanja o okolišu, obalnom biljnom i životinjskom svijetu te sigurnosti na moru.

Projekt suradnje uspio je aktualizirati stratešku svrhu partnerstva sa Škotskom, a to je bio zajednički razvoj turističkog proizvoda. „Potencijal za razvoj turizma u objema zajednicama doživio je golem poticaj, a kvaliteta života uvelike je poboljšana osjećajem da su takvi proizvodi korisni za društvo“, komentira Lorna Elliott iz LAG-a Argyll and the Island sa škotskog otoka Islaya.

Korištenje umjetničkih vještina za poticanje obnove sela

„Svoj smo projekt suradnje dugo planirali“, objašnjava Eila Keikkilä iz finskog udruženja umjetnika ITU. „Kad smo se 2008. godine prvi put prijavili na natječaj za dodjelu sredstava pri LAG-u Louna Plussa, u Finskoj još nisu postojale doktrine izrađene smjernice za projekte međunarodne suradnje.“ Njihov projekt Woven together udružio je kreativnost, sposobnosti i znanje umjetnika dvaju ruralnih područja iz Finske i Austrije te iskoristio različitosti dviju kultura.

Gospođa Keikkilä i Conny Wernitznig, direktorica partnerskog austrijskog LAG-a Mühlviertler Kernland, slažu se da se

čekanje isplatilo te da je potraživanje sredstava za međunarodni projekt pod novim programom ruralnog razvoja bio pravi pogodak. Finci ističu korist od radionica koje su u Finskoj održali Austrijanci o antičkim načinima oblikovanja gline. „Saznali smo da je lokalna glina blizu našeg skladišta dobra za izradu keramike i naučili kako jednostavnim metodama i alatima izraditi razne keramičke predmete.“ Doticaj s finskim tehnikama puhanja stakla, izrade staklenih perli, akvarela i pređenja vune bio je vrlo inspirativan za austrijske umjetnike.

Lokalno udruženje umjetnika Schaufenster Freistadt koristi stare seoske zgrade, poput napuštenih trgovina, za predstavljanje i širenje svoje umjetnosti među ruralnim stanovništvom. Gospođa Wernitznig je uvjeren u to da će im znanje stečeno na zajedničkim radionicama pomoći da još više doprinesu regionalnom strateškom cilju poticanja obnove sela. Uvjeren je i u to da će finski partneri postići slične ciljeve. Grupe će ostati u kontaktu i nastaviti će suradnju narednih deset godina.

Višestruke dimenzije LEADER-a i suradnje

U više od 20 godina provedbe LEADER-ova pristupa lokalne akcijske grupe nastoje, formalno i neformalno, učiti jedne od drugih. Kako su stjecale sve više iskustva u zajedničkom radu, tako su i projekti koje su provodile i načini njihova financiranja postajali sve složeniji.

Mjera namijenjena poticanju suradnje u sklopu IV. prioritetne osi Politike ruralnog razvoja 2007.–2013., koju financira Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) u skladu s člankom 65. Uredbe Vijeća 1698/2005, omogućuje LAG-ovima poduzimanje zajedničkih akcija s drugim regionalnim LEADER-ovim grupama ili pak s grupama u drugoj regiji, u drugoj državi članici EU-a ili čak u nekoj trećoj zemlji ukoliko se koristi pristup sličan LEADER-ovom pristupu. Zajedničke akcije provode se na temelju partnerskog

ugovora, a njihovu provedbu koordinira glavni partnerski LAG.

Svi projekti suradnje moraju ostvariti jasno definirane ciljeve i koristiti svim ruralnim područjima uključenima u projekt. Suradnja, utemeljena na uzajamnom učenju, trebala bi doprinijeti stvaranju dodane vrijednosti za sve sudionike. Pristup novim informacijama i idejama otvara mogućnost zajedničkog rješavanja posebnih problema vezanih uz ruralni razvoj. Gotovo 5 posto (265 milijuna eura) ukupnih sredstava EPFRR-a namijenjeno

je provedbi projekata regionalne i međunarodne suradnje.

Suradnja je sredstvo za provedbu lokalnih razvojnih strategija koje LAG-ove potiče na inovaciju. Zajednički rad i preuzimanje rizika te primjena stečenog iskustva povećavaju izgleda za uspjeh. Budući da većinu projekata suradnje pripremaju i provode sami LAG-ovi, oni omogućuju veću učinkovitost od one u slučaju pojedinačnih projekata.

Unatoč sve većem iskustvu u zajedničkom radu, projekti suradnje i dalje su dugotrajni i teško ih je planirati. Osigurana potpora olakšava pronalaženje odgovarajućih partnera; no, nadilaženje jezičnih, kulturnih i administrativnih zapreka još je uvijek velik problem.¹⁷ No, bez obzira na to, brojni su dokazi o opipljivim rezultatima koje je polučila suradnja među seoskim zajednicama u tekućem programskom razdoblju

Mjera namijenjena poticanju suradnje omogućuje grupama obavljanje pripremnih radnji, primjerice susrete potencijalnih partnera, razgovore i pripremu mogućeg zajedničkog projekta. Takve aktivnosti potiču razvoj partnerskih odnosa; nisu nužno uvijek plodonosne, ali pomažu odrediti stupanj izvedivosti zajedničke ideje kao i održivosti same suradnje. Upravo je završila devetomjesečna pripremna faza projekta *Inovativno selo* (primjer 1), koji okuplja partnere iz Španjolske, Estonije, Irske i Finske, a koristi metodologiju planiranja orijentiranog prema ciljevima. Definiirajući prvo ciljeve, a nakon toga i načine kako ih ostvariti, sudionici su uspješno stvorili okvir zajedničkog projekta koji će zadovoljiti potrebe svih dionika i tako postavili temelj snažnog partnerstva.

Nakon uspješno završene faze pripreme, većina projekata suradnje provodi se pod mjerom 421 Europskoga poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. U takvim projektima LAG-ovi surađuju u mnogim aktivnostima koje im pomažu nadvladati zajedničke probleme ili na najbolji mogući način iskoristiti postojeće resurse. Njemački i austrijski projekt *Lebensqualität durch Nähe* (primjer 2) primjer je kako je suradnja na uklanjanju zajedničkog problema – smanjenja broja usluga u ruralnim područjima – urodila različitim rješenjima koja su odgovarala potrebama lokalne zajednice svakog od partnerskih LAG-ova.

Spoznaja da suradnja doprinosi razvoju zajedničkih resursa potaknula je suradnju LAG-ova iz susjednih područja koji dijele prirodna bogatstva ili kulturnu tradiciju. Inicijativa *The Cheviot Futures* prvotno je

namjeravala osmisliti projekt koji je trebao pomoći zemljoposjednicima i poljoprivrednicima u razvijanju tehnika za ublažavanje klimatskih promjena u gorju Cheviot na sjeveru Engleske (primjer 3). No, ubrzo su shvatili da bi im projekt suradnje s LAG-om iz susjednog područja omogućio da pomognu svim zemljoposjednicima koji žive i rade uz rijeku i tako prošire koristi od projekta.

Mjera 421 koristi se i za prenošenje LEADER-ova pristupa u države koje nisu članice EU-a. Osim općih koristi od suradnje, uključivanjem u projekt tzv. treće strane dionici koji nisu iz EU-a od svojih partnerskih LAG-ova mogu naučiti sve o provedbi LEADER-ova pristupa. U ribolovnoj regiji Alpe-Mura korištena je prekogranična suradnja dvaju ruralnih područja susjednih država (primjer 4). Partneri su uspjeli razviti turistički potencijal na krajoliku područja koji nadilazi nacionalne granice i granice Europske unije.

LAG-ovi koriste mjere Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj za pokretanje partnerskih odnosa i prije službenog pokretanja samih partnerskih projekata. Estonska turistička mreža *Iskonski doživljaj u Lahemaai* (primjer 5) od svog je LAG-a dobila sredstva iz mjere 341, kojima su razvili projekt i mrežu te otpočeli rad s dvama LAG-ovima iz finske regije Kymenlaaksa. Uspješno proveden inicijalni projekt ulio je Estoncima povjerenje u zajednički rad, pa trenutačno s finskim partnerima pokreću međunarodni projekt koji će dodati vrijednost projektu koji su već proveli na lokalnoj razini.

I suradnja kroz LEADER-ovu IV. os u posljednje je vrijeme prilično napredovala. Donosimo vam primjere nekih partnerstava i projekata. Španjolsko-francuska suradnja vezana uz ornitološki turizam (primjer 6) zamišljena je kao koncept u LEADER-u I te se sa svakom fazom LEADER-a prilagođavala i rasla u projekt kakav je danas. Dugoročna suradnja na provedbi projekta i razvoj odnosa s partnerskim LAG-ovima omogućuje strateški pristup koji osigurava učinkovitu provedbu lokalnih razvojnih strategija.

Mnogim su se projektima suradnje s vremenom priključili novi partneri jer je stvorena klima povoljna za suradnju na pitanjima od zajedničkog interesa. Popularna tema projekata suradnje i dalje su domaći prehrambeni proizvodi. Projekt *Međunarodna suradnja u lokalnim prehrambenim proizvodima* (primjer 7), u koji je uključeno 14 LAG-ova, dobar je primjer suradnje na zajedničkoj temi i uspostavljanja mreža i sustava trženja koji djeluju na europskoj razini.

Zajedničke akcije s lokalnim javno-privatnim partnerstvima u istoj regiji potiče i Europski fond za ribarstvo (EFR), koji je u svojem programskom razdoblju 2007.–2013. predvidio sredstva za rad ribarskih lokalnih akcijskih grupa (RLAG). LAG-ovi i RLAG-ovi tako dijele troškove administracije i pokreću raznovrsne projekte koje financiraju iz dva različita izvora. Pojedinci i organizacije iz doline Noteča u Poljskoj (primjer 8) već nekoliko godina zajednički provode različite aktivnosti u regiji. Uključivanje u tu suradnju RLAG-a, koji svojim djelovanjem upotpunjuje rad lokalnog LAG-a, otvorilo je nove mogućnosti financiranja projekata važnih za razvoj ribarstva i čitave seoske zajednice tog područja.

Budući da sve više LAG-ova sudjeluje u raznim oblicima suradnje, sve su svjesniji koristi koju donose zajednički projekti. Prilagodljivost financiranja omogućuje usmjeravanje ideja prema strateškim ciljevima i potiče povjerenje LAG-ova u vlastite sposobnosti za pokretanje međunarodnih projekata. Osigurava i istodobno djelovanje svih elemenata IV. prioritetne osi, čime ruralnim područjima donosi višestruke koristi i osigurava maksimalni razvojni potencijal Europskoga poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj.

(17) Vidjeti preporuke LEADER-ove fokus-grupe za provedbu mjere namijenjene suradnji: http://enrd.ec.europa.eu/leader/leader/focus-groups/en/focus-group-3_en.cfm

PRIMJER 1: inovativno selo – okupljanje partnera

Od travnja 2011. Škola poslovanja i upravljanja uslužnim djelatnostima Sveučilišta primijenjenih znanosti JAMK i pet LAG-ova, među kojima Viisari i Jyväskylä Riihi iz središnje Finske, pripremaju projekt međunarodne suradnje pod nazivom Inovativno selo. Projekt je namijenjen unaprjeđenju pružanja usluga u ruralnim područjima, a trebao bi uvesti i procijeniti metode za poticanje onih oblika pružanja usluga u ruralnim područjima koji su provedivi na lokalnom području. Osim toga, cilj je projekta podučiti lokalne zajednice znanjima i vještinama neophodnim za pružanje usluga za kojima postoji potreba na njihovom području.

Pristup osnovnim uslugama u ruralnim područjima čest je problem u svim državama članicama. Kada je taj projekt objavljen na dijelu internetske stranice Europske mreže za ruralni razvoj namijenjene suradnji, a njegov kratak opis poslan kroz mrežu kontakata, 28 LAG-ova javilo se s pitanjima kako mu se mogu priključiti. Prije prvog pripremnog sastanka održane su internetske rasprave sa 10 LAG-ova koji su odlučili pristupiti provedbi projekta.

Da bi se nadvladali problemi koji se javljaju u suradnji većeg broja partnera, Sveučilište JAMK održalo je radionicu koristeći metodologiju planiranja orijentiranog prema ciljevima, očekujući da će tako najbolje prevladavati kulturne i jezične barijere te odrediti zajedničke ciljeve. Ta metodologija nudi sistematično prepoznavanje, planiranja i upravljanja projektima kroz izradu logičkog okvira koji sažima i strukturira glavne elemente projekta i ističe logičke poveznice između planiranim ulaznim podacima i aktivnostima te očekivanim rezultatima.

Prema riječima Outi Raatikainen sa Sveučilišta JAMK: „Metodologija planiranja orijentiranog prema ciljevima pokazala se učinkovitom. U grupi je bilo 12 ljudi, što je idealan broj, i stručni voditelj s JAMK-a. Svi su podjednako sudjelovali u radu, sva su mišljenja uzimana u obzir i o njima se demokratski raspravljalo i glasovalo. Sve u svemu, ta je metodologija osigurala iznenađujuće laku komunikaciju, bez obzira na to što nisu svi sudionici jednako dobro baratali engleskim jezikom – ljudi su govorili, zapisivali, objašnjavali i pretresali ideje.“

Krajem 2011. JAMK i pet LAG-ova iz finskih regija Viisarija i Jyväskylä Riihi, North East Region Rural Development Group iz Sjeverne Irske, Asociación para el Desarrollo Rural Comarcal de la Hoya de Huesca ADESHO iz Španjolske i Tartumaa Arendusselt iz Estonije prijavili su projekt za dodjelu sredstava i nadaju se da će njegova provedba početi u 2012. godini.

Kristiina Liimand iz Tartu Rural Development Associationa radila je na razvoju ideje projekta: „Držim da je vrlo važno voditi računa o procesu pripreme projekta te o ostalim sudionicima. Uključivanje svih partnera od samog početka i dogovaranje o idejama i rezultatima osiguravaju uspjeh projekta. Bilo mi je zadovoljstvo upoznati ostale sudionike i pripremati projekt koji zadovoljava potrebe i očekivanja svih partnera.“

© OUTI RAATIKAINEN / INNOVATIVE VILLAGE

PRIMJER 2: Zajednički rad na poboljšanju kvalitete života

Cilj projekta *Kvaliteta života je u susjedstvu (Lebensqualität durch Nähe)* jest osigurati pružanje temeljnih usluga i opskrbu lokalnim proizvodima u ruralnim područjima, i tako prevladati velike izazove s kojima su ta područja suočena uslijed demografskih promjena i trenutačne gospodarske situacije. Pritisnute ekonomskim razlozima – visokim troškovima održavanja i niskom kupovnom moći – sve više trgovina mješovitom robom, banaka i pošta zatvara svoje poslovnice u ruralnim područjima. LAG-ovi iz Njemačke i Austrije nadaju se da će uspjeti naći rješenje kako zadržati, pa čak i popraviti, kvalitetu života u područjima na kojima djeluju.

Cilj ovog projekta je potpora lokalnim zajednicama poticanjem inovativnih, integriranih aktivnosti koje se bave razvojem usluga i opskrbom lokalnim prehrambenim proizvodima. Projekt će ostvariti održivost jer je izravno usmjeren na potrebe uključenih zajednica, potiče suradnju zainteresiranog lokalnog stanovništva, a ima i međunarodni karakter. Razmjena novih ideja, poticaj koji dolazi od rada s novim partnerima te doticaj s primjerima inovativnih načina rada trebali bi pripomoći razvoju novih pristupa pružanju usluga.

„Partnerske regije otkrile su da su suočene s vrlo sličnim problemima. Upravo su zbog toga i željele surađivati, ne bi li jedna

drugoj pomogle u osmišljavanju i primjeni rješenja“, pojašnjava Ingrid Engelhart, koordinatorica projekta njemačkog partnerskog LAG-a Nordschwarzwald.

Posjeti partnerskim regijama bili su koncentrirani na pilot projekte namijenjene očuvanju kvalitete života u ruralnim područjima. Međunarodni program osposobljavanja održavao se i u Austriji i u Njemačkoj, a sastojao se od šest dijelova i završnog simpozija, nakon čega su sudionici razvili vlastita rješenja prilagođena posebnim lokalnim potrebama. Primjerice, stariji ljudi sada će imati kontaktni centar u slučaju da trebaju pomoć, bit će mi ponuđeni inovativni oblici smještaja i skrbi, moći će prisustvovati redovitim sastancima, određeni su dani za rekreaciju, a tu je i dnevna skrb za osobe s demencijom te centri koji će nuditi lokalne prehrambene proizvode i druge potrepštine. U suradnji s privatnim i javnim pružateljima usluga, razmatra se i pružanje socijalne i medicinske skrbi te komunikacijskih i kulturnih usluga.

Razvojne strategije svih partnerskih LAG-ova usmjerene su na osiguravanje kvalitete života održavanjem pružanja temeljnih usluga i zadovoljenja osnovnih potreba. „Surađujući, osmislili smo inovativni koncept i pronašli, nadamo se, dugoročno rješenje za ekonomsku isplativost trgovine koja bi poslovala u jednom od naših sela, bez obzira na malu kupovnu moć domaćeg stanovništva“, pojašnjava Andreas Schilcher, direktor LEADER-ova regionalnog nacionalnog parka Kalkalpena, jednog od partnerskih LAG-ova iz Austrije.

Nakon takvog pozitivnog iskustva, LAG-ovi uključeni u projekt žele nastaviti suradnju i na drugim projektima. Između ostalog, planiraju zajednički pokrenuti i provesti projekt inovativnog načina života za starije osobe, u koji bi bila uključena i njega, te tako potaknuti oživljavanje i obnovu sela.

An alle Direktvermarkter
...denn das Gute liegt so nah!

Sind Sie Landwirt oder anderweitiger Direktvermarkter Ihrer eigenen Produkte von Kartoffeln, Eiern, Honig und vielem mehr? Dann möchten wir, der AK1 (Nahversorger) Ihnen in Kürze eine Plattform in Form einer Produktliste von aktuellen Angeboten unserer Direktvermarkter im Amtsblatt bieten.

Die Erfahrung zeigt, dass es zahlreiche Direktvermarkter in Neubulach und den Teilorten gibt, die qualitativ hochwertige Produkte hier herstellen und vermarkten, aber dies in Neubulach gar nicht oder nur wenig bekannt ist.

Doch artgerechte Tierhaltung, ökologische Landwirtschaft, kurze Transportwege, faire Preise und die gute Qualität aus der Region sprechen für sich.

Um Ihre Produkte für Neubulach noch nutzbarer zu machen und die "Qualität aus der Nähe" den Bürgern näher zu bringen, möchte der AK1 ca. alle zwei Wochen eine Liste mit den von Ihnen gemeldeten Produkten im Amtsblatt veröffentlichen.

Dieser Service ist für Sie kostenfrei!

Haben Sie Interesse daran, Ihre aktuellen Produkte mit aufnehmen zu lassen oder haben Sie noch Fragen dazu, dann kontaktieren Sie Margit und Martin Schöttle, per Tel. (07053) 6570 oder per E-Mail an info@martinschoettle.de

© ???

PRIMJER 3: Cheviot Futures – suradnjom protiv klimatskih promjena

Cheviot je brdovito područje na sjeveru Engleske koje se proteže uzduž englesko-škotske granice. Predstavnici agencija i organizacija koje surađuju s ruralnim zajednicama u tom i okolnim područjima osmislili su projekt *Cheviot Futures*.

Inicijativa *Cheviot Futures* počela je pripremnim projektom namijenjenim području uz rijeku Tweed, koji je nizom pokaznih projekata o razvoju i razmjeni najbolje poljoprivredne prakse pomogao poljoprivrednicima u prilagodbi klimatskim promjenama. U seriji kratkih projekata govorilo se o različitim učincima klimatskih promjena s kojima su suočene seoske zajednice, poput povećanog broja poplava i ispiranja plodnog tla, onečišćivača, suše, požara, erozije vjetrom i njihovih učinaka na tetrijebe, ovce i losose.

su koristi od zajedničkog rada na ovom problemu, posebice zbog toga što metode gospodarenja tлом i klimatske promjene nadilaze LEADER-om određene granice. Primjerice, dio projektnih aktivnosti provodio se na području riječnog sliva koji prelazi granice LAG-a. Osim toga, situacija i uvjeti slični su s obje strane granice, tako da regije Northumberland i Scottish Borders mogu razmjenjivati naučeno i dijeliti dobre i korisne metode rada.“

Druga faza *Cheviot Futurea* projekta namijenjena je upoznavanju s opasnostima i prilikama koje tom području donosi promjena klime, i predviđa poduzimanje jednostavnih praktičnih pristupa gospodarenju tлом usmjerenih na prilagodbu učincima klimatskih promjena. To se postiže razmjenom iskustava o najboljoj praksi pomoći ruralnom gospodarstvu, a gdje je moguće i njegovoj diverzifikaciji. Ključ uspjeha je neprekidan rad sa stočarima i

poljoprivrednicima na razvoju i prihvaćanju novih održivih rješenja za smanjenje utjecaja klimatskih promjena. Ta rješenja osnažuju gospodarstvo čitave zajednice i pomažu lokalnim poduzećima jer povećavaju njihovu sposobnost da se nose s klimatskim promjenama.

Projekt uključuje i savjetnika koji izravno s poljoprivrednicima radi na uključivanju mjera prilagodbe klimatskim promjenama u njihov rad, što podrazumijeva i primjenu nedavno razvijenih i uspješno testiranih planova zaštite gospodarstava od poplava. U sklopu projekta bit će pripremljen detaljni katalog projekata te vodič za najbolju praksu kako bi se što bolje pomoglo poljoprivrednicima i zemljoradnicima s područja sliva u smanjenju rizika od poplave i općenito u osnaživanju svoje sposobnosti da se nose s klimatskim promjenama. Taj je pristup odraz potreba poljoprivrednika, a naglasak stavlja na praktična rješenja

za stvarne probleme te tako potiče i druge poljoprivrednike na korištenje mjera za prilagodbu.

© CHEVIOT FUTURES

Uspjeh ovog projekta potaknuo je širenje aktivnosti na duže područje uz rijeku i tako je postao međuregionalni projekt između LAG-a Northumberland Uplands i LAG-a Scottish Border. Direktor LAG-a Northumberland Uplands Tom Burston komentira: „Brojne

PRIMJER 4: Ribolovna regija Alpe-Mura – priprema prekogranične suradnje

© GORDAN GLEDEC

U alpskoj nizini, uz tok rijeke Mure koja protječe kroz Austriju, Sloveniju, Hrvatsku i Mađarsku, postoji velik broj ribolovnih klubova i društava. Godine 2006. tri su se ribolovna društva sastala kako bi raspravila postojeće probleme vezane uz ribolov u slatkim vodama i razgovarala o mogućim rješenjima.

Ribolovno društvo Kerka iz Kerkaszentkirályija u Mađarskoj, Ribolovni klub iz Lendave iz Slovenije i Sportsko ribolovno društvo iz Peklenice u Hrvatskoj nastavili su se redovito nalaziti i objavili su zajednički dokument „Mura nas povezuje“, u kojem su sažete zajedničke ideje o suradnji i ostalim srodnim aktivnostima. Jedna od tih ideja bila je koordinacija ribolovnog turizma u partnerskim regijama radi unaprjeđenja turističke ponude, poticanja razvoja novih poslova te otvaranja novih radnih mjesta – potonje je strateški cilj svih partnera. U pripremnom projektu međunarodne suradnje, pokrenutom da bi se potaknuo zajednički rad, sudjelovale su LEADER-ove i slične grupe iz Mađarske, Slovenije i Hrvatske (koja će se EU-u priključiti 2013.). Uvodni seminar održan je u veljači 2012., a središnje događanje bit će Dan ribolova Alpe-Mura koji će biti organiziran u kasno ljeto 2012.

U mađarskom LAG-u Zala Zöld Szíve Vidékfejlesztési Egyesület koji je i nositelj ovog partnerskog projekta, ističu da su članovi ribarskih društava ujedno i lokalni stanovnici te da su sudjelovali kako u osmišljavanju tako i u provedbi projekta. U LAG-u očekuju kako će to osnažiti uključivanje ribolovnih društava u život lokalne zajednice. Istodobno, međunarodni partneri naglašavaju važnost projekta za ključne okolišne ciljeve koje promiče Okvirna direktiva o vodama s obzirom na nadzemne i podzemne vode i gospodarenje vodama u zaštićenim područjima.

U Ribolovnom društvu Kerka naglašavaju da se cjeloviti plan za ribolovni turizam proteže preko granica područja djelovanja njihovog LAG-a, što će donijeti rast broja noćenja i razvoj novih usluga te tako koristiti lokalnom gospodarstvu svih područja uključenih u projekt. Drugi sudionici dijele to mišljenje, a austrijsko Ribolovno društvo Burgenland (s područja gornjeg toka rijeke Mure) već je izrazilo želju da se u bliskoj budućnosti priključi partnerstvu.

PRIMJER 5: Iskonski doživljaj u Lahemaai – pokretanje suradnje kroz III. prioritetnu os

Nacionalni park Lahemaa smješten je na sjeveru Estonije, 70 kilometara istočno od Tallinna i s površinom od ukupno 725 četvornih kilometara najveći je nacionalni park u Estoniji. Godine 2005. centar za posjetitelje nacionalnog parka je, zajedno sa 17 regionalnih poduzeća koja se bave ruralnim turizmom (16 agroturističkih gospodarstava i jednim privatnim muzejom), osnovao poduzetničku mrežu pod nazivom *Iskonski doživljaj u Lahemaai*.

Pri osmišljavanju turističke ponude mreža je računala na jedinstveni status koji agroturizam uživa u prirodnom i kulturnom okruženju u regiji. Osim što posjetiteljima nudi mirnu sredinu u kojoj mogu uživati u prirodi, domaćim prehrambenim proizvodima i rukotvorinama, mreža je proširila ponudu i na niz organiziranih aktivnosti u prirodi te na tematske izlete povezane s poviješću regije. Svi gospodarstvenici uključeni u mrežu složili su se oko održivog korištenja prirodnih resursa područja i radu na očuvanju i prikazivanju povijesne baštine te promicanju kulture svoga područja.

Mreža je registrirana kao *nevladina organizacija*, a iz mjere 341 nacionalnog Programa ruralnog razvoja dobila je sredstva za pripremu strategije i umrežavanje te za pokretanje suradnje s dvama finskim LAG-ovima iz regije Kymenlaaksa. Osmislili su zajednički logotip i internetsku stranicu za promociju svojih djelatnosti te su zajedno nastupili na turističkom sajmu u Tallinnu. Članovi mreže naučili su koristiti internet kao sredstvo marketinga ne bi li tako u najvećoj mogućoj mjeri iskoristili dodijeljena sredstva. Dio tih sredstava uložen je i u organiziranje

dvodnevnog razgledavanja svih gospodarstava za partnere, predstavnike medija i članove finskih LAG-ova.

Zajednički rad na projektu koji je financirao LAG pomogao je članovima mreže u razvijanju otvorenih i iskrenih odnosa. Preuzimanje odgovornosti za uspjeh mreže, zajednički rad na razvoju proizvoda i usluga te skupni marketing učinili su vidljivijima mala obiteljska gospodarstva. To je pak smanjilo njihova pojedinačna ulaganja u promidžbu, osnažilo njihov položaj na tržištu i osiguralo pomoć u pronalasku sredstava za razvojne projekte i projekte suradnje.

Početni projekt ulio je članovima mreže vjeru u vlastite sposobnosti, pa su, zajedno s dvjema finskim grupama, razvili dvogodišnji projekt međunarodne suradnje, *Ljubav prema lokalnim vrijednostima*, financiran kroz mjeru 421 nacionalnog Programa ruralnog razvoja. Projekt je namijenjen razmjeni iskustava i suradnji s ciljem uspostavljanja održive turističke mreže u baltičkoj regiji. Predviđeno je povezivanje turističkih zajednica, razvoj zajedničkih usluga i proizvoda te podrška mladima koji se žele priključiti lokalnim poduzećima i nevladinim organizacijama. To podrazumijeva i trodnevni studijski izlet mladih u dobi od 14 do 26 godina svakoj od ruralnih regija uključenih u projekt. Predviđena su i sredstva za suradnju lokalnih obrtnika i proizvođača hrane što uključuje seminare, studijska putovanja, suradnju s lokalnim organizacijama, sudjelovanje u promotivnim natjecanjima u pripremi hrane te izdavanje estonsko-finske kuharice. Partneri se nadaju da će im projekt olakšati pronalazak novih partnera koji će dodatno osnažiti mrežu.

PRIMJER 6: Europska mreža za Ornitološki turizam (EMOT) – stvaranje dugoročnih odnosa suradnjom

Zahvaljujući odlučnim aktivnostima španjolskog LAG-a Adri Jiloca Gallocanta s ciljem razvoja društveno-gospodarskog potencijala područja oko jezera Gallocante, još u fazi provedbe

LEADER-a I ostvarena je španjolsko-francuska suradnja vezana uz ornitološki turizam, koja je rasla usporedno s razvojem LEADER-ova pristupa. Područja na kojima djeluju LAG-ovi povezivala je selidba ždralova, stoga su započeli pregovore o pokretanju zajedničkog projekta.

Tijekom provedbe LEADER-a II, LAG-ovi iz Španjolske, Švedske,

Njemačke i Francuske s obrtnicima iz svojih regija stvorili su europsku mrežu tzv. *održivih općina* uzduž migracijske rute ždralova. Glavne aktivnosti mreže bile su razmjena iskustava, snimanje filma o migracijskoj ruti i osmišljavanje raznih turističkih materijala.

Tijekom provedbe LEADER-a+ mreža je svoje aktivnosti proširila i na sve ostale vrste ptica; činilo ju je 17 partnera iz Španjolske i Francuske, a njezin je proračun iznosio 933 549 eura. Stvorena je turistička mreža nacionalnih parkova, što je omogućilo bolju zaštitu ptica.

U trenutnom razdoblju Programa LEADER, u sklopu mreže NATURA 2000, osnovana je turistička mreža područja za promatranje prirode. Nekoliko je drugih LAG-ova uvidjelo da se prirodne resurse (ptice) može koristiti za razvoj ruralnih područja, pa je izrazilo želju za priključenje projektu. LAG Jiloca Gallocanta prvo je razgovarao s partnerima iz faze LEADER-a II, a u potrazi za novim partnerima posjetio je područja Francuske, Njemačke i Španjolske s vrijednim prirodnim staništima ptica. Naposljetku, projekt je pokrenulo 15 LAG-ova, a kasnije su im je priključila još dva. Španjolski partneri dobili su potporu nacionalnih fondova, a dva francuska partnera (Pays Combrailleen Marche, Regionalni park prirode La Brenne) financirao je Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR).

LAG-ovi su pripremili zajednički komunikacijski plan i materijale kojima predstavljaju projekt. Za svoja su područja pripremili informacije vezane uz okoliš, osmislili su nastavu u prirodi i održali sastanak volontera. Pripremljena je turistička razvojna strategija

i stvoreni su odgovarajući turistički paketi, istraženi su i provedeni sustavi upravljanja u turizmu, oživljen je sektor turizma i objavljen priručnik dobre prakse. Pokrenuta je i internetska stranica www.retoeurope.com.

No, LAG-ovi su i pojedinačno provodili aktivnosti u skladu s potrebama svojih područja, primjerice organiziranje tečajeva za turističke vodiče. Na stvaranju društveno-gospodarskih koristi od očuvanja prirode za lokalne zajednice, poduzetnike i turiste, te na potpori lokalnim i globalnim razvojnim planovima u područjima NATURA 2000, sada surađuje 30 španjolskih LAG-ova. Proračun te inicijative za razdoblje 2009.–2011. iznosio je 378.000 eura.

Društveno-gospodarska evaluacija rada LAG-ova pokazala je kako je projekt imao iznimno pozitivan učinak na očuvanje i obnovu vrsta i njihovih staništa. No, bilo je očito da je potrebna daljnja procjena o mogućnostima projekta u dodavanju vrijednost postojećim lokalnim turističkim proizvodima i stvaranju održive gospodarske koristi. S potporom dobivenom od španjolskog Ministarstva okoliša i ruralnih i pomorskih poslova partneri će procijeniti gospodarski potencijal turizma povezanog s promatranjem prirode u području djelovanja svakog od LAG-ova. To će potaknuti sudjelovanje turističkog sektora u razvoju održivih strategija turizma koji donose prihode ruralnim područjima.

Prema vlastitom iskustvu, José Ángel Garcia Lucas komentira: „Suradnja može biti sveobuhvatni način upravljanja područjima na kojem djeluju LAG-ovi jer ne ovisi o jednom predlagatelju programa; ona vuče cijelo područje prema naprijed u skladu sa strategijom koju je sama odredila.“

© ???

PRIMJER 7: Međunarodna suradnja i kratki lanci opskrbe hranom

Četrnaest LAG-ova iz Finske, Francuske, Mađarske i Nizozemske okupilo se s ciljem razvijanja kratkih lanaca opskrbe lokalnih prehrambenih proizvoda. LAG-ovi surađuju kako bi jedni od drugih doznali korisna iskustva, načine na koji se prehrambeni proizvodi plasiraju i distribuiraju u njihovim regijama te da bi se upoznali sa zakonskim okvirom koji se odnosi na prijevoz prehrambenih proizvoda među partnerskim državama. Osim toga, pokušavaju uspostaviti trgovinske odnose za plasman i prodaju lokalnih proizvoda te istražiti poveznice između poljoprivrede i turizma.

Kako bi to ostvarili partneri potiču razmjenu iskustava s ciljem učenja proizvodnih i marketinških tehnika. U razmjeni je dosad sudjelovalo više od 55 proizvođača, a rezultat je primjerice da francuski proizvođač svoje proizvode sada prodaje na nizozemskoj internetskoj stranici, a nizozemski se proizvodi prodaju u Finskoj.

U Francuskoj, Francuskoj Gvajani, Mađarskoj i Poljskoj održat će se međunarodni sajmovi hrane – prvi u Le Puy da Velayu od 10. do 12. svibnja 2012. Tom će se prigodom na mjestu na kojem se tradicionalno održavaju sajmovi prodavati proizvodi proizvođača iz partnerskih LAG-ova, promicati različite regije i podizati svijest o samom projektu.

Béatrice Sauvignet, koordinatorica događanja, kaže: „Vrlo smo sretni što ćemo u Le Puy da Velayu ugostiti prvi europski sajam hrane. Za nas je to način da okupimo proizvođače iz raznih europskih zemalja koji će razmjenjivati i svoje ideje i svoje proizvode. Organizacija tog događanja je vrlo motivirajuća i korisna jer dolazim u kontakt s ljudima iz mnogih zemalja. Moj je posao raznolik i zanimljiv – povezujem različite projekte koji će biti predstavljeni na sajmu, odgovaram na upite partnera i brinem za popratne materijale kako bi se svi mogli međusobno razumjeti. To je velik izazov, ali još uvijek primamo nove europske partnere, pa ako ste zainteresirani, slobodno me nazovite!“

Njena motivacija za rad na međunarodnom projektu sasvim je jasna: „Smisao Europe je u kvaliteti života ljudi koji u njoj žive. Ljudi se trebaju susretati, dijeliti među sobom i zajedno ići naprijed.“

PRIMJER 8: Rijeka Noteć nas povezuje – izgradnja partnerstva s ribarskim Lokalnim akcijskim grupama (RLAG)

Posljednjih 10 godina općine pokrajine Nakło i susjedna područja proveli su različite projekte, financirane iz raznih izvora, radi uključivanja rijeke Noteć u okolišnu, društvenu i gospodarsku baštinu tog područja.

U lipnju 1996. godine Morski i riječni savez prijavio je projekt s ciljem pripreme zajednica za povrat njihovog upravljanja rijekama. Nakon što je taj projekt ostvario uspjeh, u svibnju 2000. pet je gradova i tri općine potpisalo osnivački akt Udruge gradova i općina uz rijeku Noteć i dogovorilo zajedničku strategiju za razdoblje 2000.–2020. Njeni su glavni ciljevi poboljšanje stanja u okolišu, obnova i razvoj turističkih mogućnosti u dolini rijeke, izgradnja vezova i marina te kontrola onečišćenja voda. Strategiju financiraju iz raznih izvora.

Prve aktivnosti financirane su iz nacionalnih izvora, a odnosile su se na stvaranje zaštitnog znaka doline rijeke Noteć i njezinih općina. To je učinjeno kroz Program razvoja turističkih proizvoda Poljske agencije za razvoj turizma iz Varšave. U području Nakło Notecią aktivnosti za razvoj turizma u dolini Noteć, zajedno s konceptom *Zelena dolina rijeke Noteć*, financiralo je poljsko ministarstvo gospodarstva.

Do 2006. to je područje osiguralo sredstva pod INTERREG-ovom komponentom IIIB za projekt In water namijenjen iskorištavanju kopnenih vodotoka u suradnji s područjima duž plovnog puta E70 radi poticanja regionalnog razvoja. Taj je projekt postavio temelj za buduće aktivnosti – promociju regije u Poljskoj i Europi te izradu zajedničke turističke internetske stranice koja je trebala potaknuti više posjeta tom području. Projekt je vodila Udruga gradova i općina uz rijeku Noteć, a glavni partner bila je Škola za plovību kopnenim vodama u mjestima Nakło i Notecią, jedina takva srednja škola u Poljskoj.

Od 2006. do 2008. godine projekt *Rijeka Noteć nas povezuje* postao je uporište pilot-programa LEADER-a+ koji je pokrenula fondacija Partnership for Krajna and Pałuki. Od samog početka LAG i udruga tjedno su surađivali i planirali komplementarne aktivnosti i projekte za dobrobit lokalnih zajednica. Uspjeh pilot-projekta LEADER-a+ potaknuo je 2009. godine LAG na stvaranje nove lokalne razvojne strategije za udrugu Partnership for Krajna and Pałuki.

Područje je dobilo status ribarske lokalne akcijske grupe kroz RLAG Our Krajna and Pałuki, čiju lokalnu strategiju ribarstva za razdoblje 2010.–2015. financira Europski fond za ribarstvo (EFR). Glavne aktivnosti RLAG-a povezano su sa stotinama hektara ribnjaka šarana u dolini Noteća.

Jedan od glavnih projekata u regiji izgradnja je marine. Ključan partner projekta je lokalna samouprava Nakłoa (Powiat Nakło), koja upravlja i Školom za plovību kopnenim vodama. Sredstva za izgradnju marine i za pripadajući obrazovni projekt dodijelio je regionalni program Europskoga fonda za regionalni razvoj (EFRR) za Kujawsko-Pomorskie.

Ryszard Kamiński, direktor LAG-a i član odbora RLAG-a, pojašnjava: „Uloga LAG-a, a od 2011. i novoga RLAG-a, jest stvaranje platforme za suradnju radi boljeg povezivanja i usklađivanja odvojenih/različitih projekata i aktivnosti. LAG i RLAG blisko će surađivati, podupirati projekte, a prije svega pokrenuti suradnju među lokalnim dionicima iz različitih sektora.“

© RYSZARD KAMIŃSKI

Umrežavanje
radi promicanja
međunarodne suradnje

Umrežavanje je ključno za razvoj međunarodne suradnje među ruralnim dionicima. Europska mreža za ruralni razvoj na različite načine potiče razmjene na razini EU-a. Nacionale mreže za ruralni razvoj aktivno koriste dane mogućnosti i učinkovito ih dopunjuju okupljanjem u tematska i regionalna udruženja. I ostale europske inicijative svojim aktivnostima nastoje poduprijeti umrežavanje i međunarodnu suradnju.

Kako Europska mreža za ruralni razvoj (EMRR) i nacionalne mreže za ruralni razvoj (NMRR) raznim događanjima i uz pomoć Interneta rade na promicanju međunarodne suradnje?

Za početak, valja razumjeti da trenutačni pristup EMRR-a i NMRR-ova počiva na iskustvima umrežavanja stečenima u sklopu LEADER-a. Taj pristup potiče razmjene i suradnju među svima koji su uključeni u politiku ruralnog razvoja, s posebnim naglaskom na ključne dionike umrežavanja poput nacionalnih mreža za ruralni razvoj i lokalnih akcijskih grupa (LAG). Mreže na razne načine potiču umrežavanje te inicijative i projekte međunarodne suradnje, što uključuje i sudjelovanje i organizaciju raznih događanja diljem Europe i korištenje interaktivnih internetskih mogućnosti/sredstava poput:

- vodiča za međunarodnu suradnju u okviru LEADER-a, koji LAG-ovima i

sudionicima na projektima pruža praktične podatke i informacije vezane uz administraciju,

- popisa registriranih LAG-ova, sa sažetim opisom njihovih strateških ciljeva i kontaktima,
- popisa ponuda za suradnju s popisom projektnih ideja, gdje predlagatelji projekata mogu pronaći partnere iz drugih zemalja i
- tematskog foruma za LAG-ove.

Događanja koja Europska mreža organizira za LAG-ove – konkretno „LEADER kao pokretač ruralne Europe – radionica za nove lokalne akcijske grupe“ održana je od 29. do 30. siječnja 2011. godine kao i radionica „Lokalne razvojne strategije i suradnja: najvažniji pristupi lokalnom razvoju“, koja je planirana za 27. i 28. travnja 2012. – idealno su mjesto za pronalaženje potencijalnih partnera za suradnju sa sličnim interesima i projektnim idejama. Zahvaljujući dinamičnim

i interaktivnim sredstvima umrežavanja, poput sajma suradnje, tematskog kutka za suradnju (o gospodarskom razvoju, okolišu, društvenoj dimenziji, turizmu, poljoprivredi, prehrambenim proizvodima itd.) i videokutka, LAG-ovi na licu mjesta mogu doznati sve o suradnji, a od stručnjaka iz nacionalnih mreža dobiti savjete i pomoć vezane uz upravljanje različitim fazama projekata i partnerstvima.

Umrežavanje na europskoj, nacionalnoj ili regionalnoj razini utemeljeno je na iskustvima prijašnjih LEADER-ovih programa. Ex post evaluacija LEADER-a+ pokazala je da se umrežavanje može osnažiti ako se jasno definiraju koristi koje ono donosi te ako je usmjereno na rješavanje zajedničkih problema. Evaluacija je potvrdila važnost koju nacionalne mreže imaju u prepoznavanju tih problema, ali i njihovu važnu ulogu u radu s partnerima iz drugih zemalja na stvaranju odgovarajućih veza sa zainteresiranim LAG-ovima. Zato

je „potrebno više neposrednih sastanaka koji bi omogućili češće sklapanje suradničkih dogovora i aktivnosti.“ Na kraju ex post evaluacije predlaže se “stvaranje novih mogućnosti za zajedničko učenje, kako u nacionalnom tako i u međunarodnom okruženju” te se zaključuje kako su veze među „mrežama na regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini od velike koristi za uspostavljanje veza u cilju razmjene i općenito razvoja znanja“.

Nacionalne mreže za ruralni razvoj pružaju LAG-ovima razne oblike tehničke pomoći, osiguravaju prilike za razmjenu ideja, osposobljuju nove LAG-ove i pomažu ostvarivanju međunarodnih projekata suradnje.

Zajedničke aktivnosti nacionalnih mreža za ruralni razvoj kao sredstvo pomoći međunarodnoj suradnji na razini EU-a

Nacionalne mreže za ruralni razvoj sve više i češće sudjeluju u tematskom i regionalnom udruživanju radi razmjene znanja i iskustva među mrežama i bolje suradnje među dionicima ruralnog razvoja.

Nacionalne mreže koje dijele interes za određena područja politike ruralnog

razvoja i provedbe programa okupljaju se oko zajedničkih tematskih inicijativa, čime stječu dodatnu stručnost za pružanje tehničke pomoći LAG-ovima.

Iskustvo s LEADER-om pokazalo je međutim da je uspostava suradnje dugotrajan proces i stoga se početni učinci aktivnosti nacionalnih mreža obično uočavaju tek kasnije. Kao primjer navodimo LAG Pays Adour Landes Océanes (posebice rad Christophea Arrondeaua) koji je sudjelovao u Inicijativi nacionalne mreže za ruralni razvoj za područje šumarstva. Prema riječima ljudi iz LAG-a, ova inicijativa im je pomogla „demistificirati“ probleme koji se javljaju u provedbi međunarodne suradnje, pa već planiraju pokretanje istovrsne inicijative na europskoj razini.

Neke nacionalne mreže, koje dijele zajedničku povijest, iste probleme teritorijalnog razvoja te dobrosusjedske odnose, udružuju se u područna i regionalna udruženja. Nordijsko-baltičko udruženje sastoji se od nacionalnih mreža Danske, Estonije, Finske, Njemačke, Latvije, Litve, Poljske i Švedske i vrlo je aktivno. Članovi se redovito sastaju, rade na ostvarivanju zajedničkih ciljeva i provode zajedničke aktivnosti te sudjeluju u pripremi dijelova Strategije ruralnog razvoja za Baltičko more koju priprema EU. A sve je počelo (2007./2008. godine) kao jednostavna

inicijativa „odozdo prema gore“ s ciljem razmjene iskustava o umrežavanju u ruralnim područjima, no očito je da su zajednički identitet i povezanost među nacionalnim mrežama utjecali na razinu, intenzitet i strateško značenje umrežavanja u nordijsko-baltičkoj regiji.

Suradnja u sklopu LEADER-a već jest ključna sastavnica Strategije EU za Baltičko more, čemu primjerice svjedoči projekt *Jedriličarska obuka* i morska baština u koji su uključena četiri LAG-a iz Danske, Estonije i Finske. Nacionalne mreže, kao aktivni sudionici Nordijsko-baltičkog udruženja, ključne su za poticanje međunarodne suradnje – pomogle su pronaći partnere, organizirale studijska putovanja i vodili sastanke partnerskih LAG-ova.

Potaknuti primjerom Nordijsko-baltičkog udruženja ruralnih mreža, u Europskoj mreži za ruralni razvoj razmišljaju o stvaranju sličnih udruženja i u drugim regijama. Postojanje strukturiranih mreža ruralnih dionika poput nacionalnih mreža i mreža LAG-ova te zajedničke regionalne strategije ruralnog razvoja može imati ključnu ulogu u nastajanju regionalnih udruženja.

Valja spomenuti i regionalnu ruralnu mrežu Languedoc Rousillon i njezinu ulogu u Pirinejsko-mediteranskoj euroregiji. Mreža je 6. i 7. listopada 2011. godine, zajedno s pirinejsko-mediteranskom euroregijom te regijama Katalonija i Baleari, održala prvi sastanak ruralnih dionika Euroregije. Dio sastanka bio je posvećen predstavljanju različitih oblika suradnje kroz Program LEADER, ali i druge programe kao što su INTERREG i sektorski programi Europske komisije. LAG-ovi su s ostalim dionicima organizirali tematske radionice o okolišu, kratkim opskrbnim lancima i baštini s ciljem razmjene ideja i planiranja konkretnih aktivnosti. Sastavljen je adresar LAG-ova Pirinejsko-mediteranske euroregije, a na internetu su objavljene ponude za suradnju. Da bi osnažili utjecaj inicijative, članovi Euroregije stvorili su novi pravni oblik suradnje – Europsku skupinu za suradnju područja (ESSP), koji im primjerice omogućava upravljanje pozivima za prijavu projekata.

© TIM HUDSON

© ENRD CONTACT POINT

Ostale inicijative za poticanje LEADER-ovih projekata suradnje (2007.–2013.)

Slijedeći jednu od preporuka ex post evaluacije LEADER-a+, točnije preporuku da treba poticati zajedničko učenje, Europska LEADER-ova udruga za ruralni razvoj (ELURR)¹⁸ pokrenula je inicijativu za međunarodnu razmjenu osoblja europskih LAG-ova. Ova inicijativa omogućuje stjecanje novih znanja te razmjenu iskustava i novih ideja. Odlaskom na rad u drugu europsku državu, zaposlenici LAG-ova mogu na nov način sagledati vlastiti rad, poboljšati znanje stranog jezika i raditi na umrežavanju.

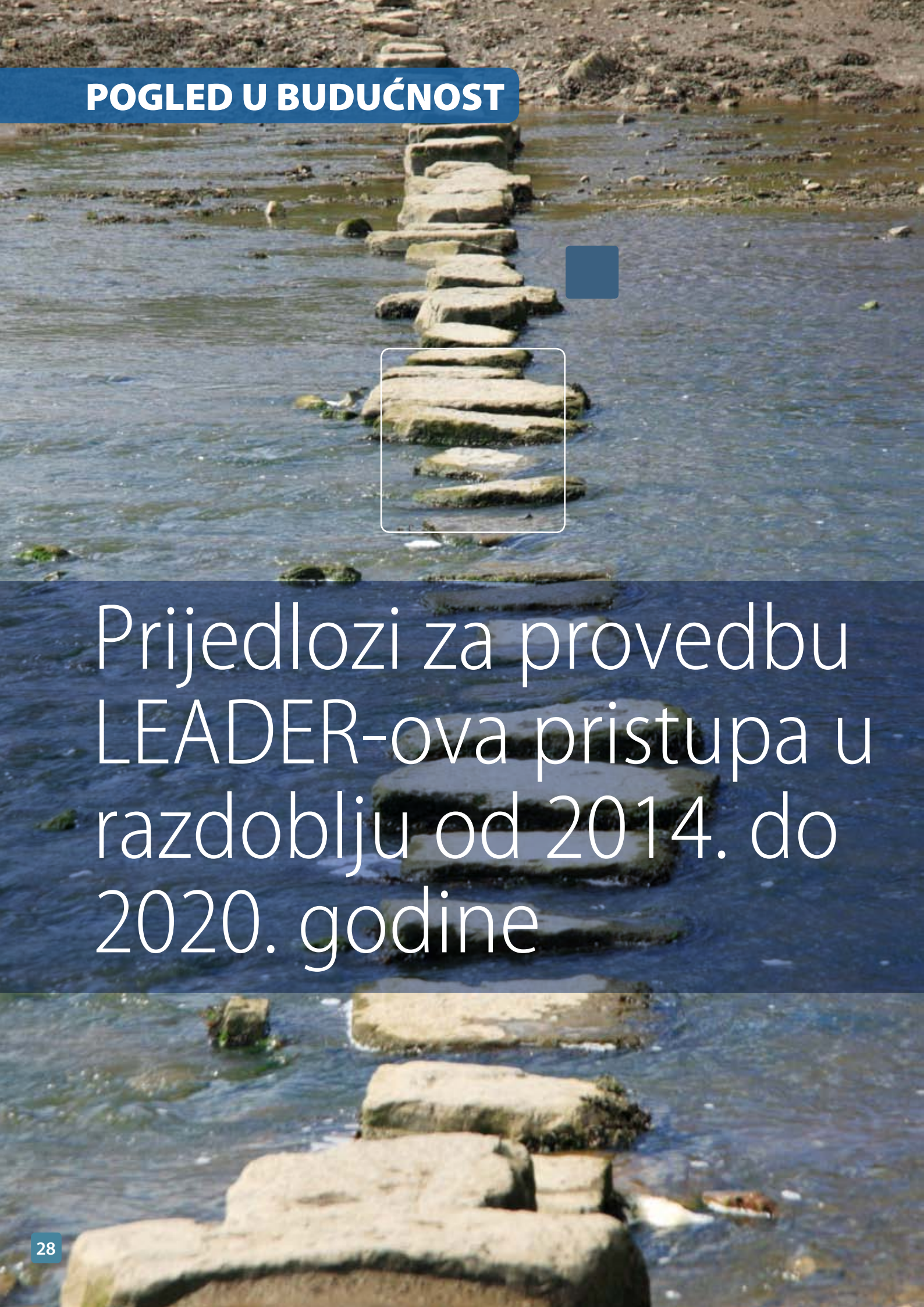
Cilj je inicijative stvoriti pogodno okruženje za međunarodnu suradnju i umrežavanje LAG-ova i prije pokretanja

projekata suradnje. Naravno, razmjena zaposlenika služi uspostavljanju inicijalnog kontakta, no s vremenom bi se na tom temelju trebali razviti novi projekti suradnje ili trajne razmjene znanja i iskustava među LAG-ovima.

Nakon što je kontakt uspostavljen, pronalaze se područja ili dionici sličnih osobina ili potreba te određuju teme od zajedničkog interesa i načini zajedničkog učenja. Zainteresirani LAG-ovi dogovaraju razmjenu zaposlenika – edukacijski posjet u trajanju od tri tjedna. Razmjena je recipročna, što znači da jedan LAG šalje svoje zaposlenike i ugošćuje one iz drugih LAG-ova. Prije razmjene LAG-domaćin razrađuje program razmjene i definira ciljeve koji se njome žele postići. Cilj razmjene nije samo posjet kolegama u drugim europskim zemljama nego i

postizanje rezultata, poput analize zajedničkih izazova i razmjene rješenja do kojih se došlo tijekom provedbe različitih projekata.

(18) ELURR je međunarodna nevladina udruga koju su 1999. godine osnovala nacionalne mreže LEADER-a iz različitih europskih država članica.

Prijedlozi za provedbu
LEADER-ova pristupa u
razdoblju od 2014. do
2020. godine

LEADER-ov pristup područnom razvoju odozdo prema gore pokazao se učinkovitim sredstvom za promicanje razvoja ruralnih područja. Takav pristup uzima u obzir više-sektorske potrebe ruralnog razvoja kojeg pokreće zajednica. U budućnosti će se financiranje LEADER-a nastaviti iz EPFRR-a, ali potrebno ga je početi financirati i iz drugih fondova EU-a. Na taj način se pojavljuje mogućnost nastajanja cjelovitih lokalnih razvojnih strategija financiranih iz više izvora.

U ovom članku upoznajemo vas s novostima koje donose novi prijedlozi zakonodavnog okvira koje je u jesen 2011. godine objavila Europska komisija. Tri nova prijedloga posebno su važna za budućnost LEADER-a: Uredba o zajedničkim odredbama za fondove obuhvaćene Zajedničkim strateškim okvirom,¹⁹ Uredba o potpori ruralnom razvoju kroz Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)²⁰ i Horizontalna uredba o Zajedničkoj poljoprivrednoj politici (ZPP).²¹ O predloženim uredbama trenutno raspravljaju Europsko vijeće i Parlament te su moguće njihove izmjene i dopune.

Komisija predlaže: a) da LEADER ostane ključni pristup u ruralnom razvoju te da se najmanje 5% od doprinosa Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj u

svaki nacionalni program ruralnog razvoja koristi za provedbu LEADER-a; te b) da se LEADER pristup koristi u ostvarenju prioriteta ruralnog razvoja koji doprinose ostvarenju *Strategije Europa 2020 za pametan i održiv rast uz sudjelovanje građana.*

Osnaživanje LEADER-ova pristupa

Jačanje lokalnih kapaciteta

Većini programa ruralnog razvoja (PRR) trenutno nedostaje učinkovita strategija za izgradnju kapaciteta lokalnih akcijskih grupa (LAG) potrebnih za provedbu LEADER-a. Upravo je taj kapacitet ključan za uspjeh.

Struktura LEADER-a treba se bolje prilagoditi budućem zakonodavnom okviru

kako bi se jače poticala izgradnja kapaciteta (znanja i vještina stanovnika) različitih ruralnih područja Europske unije. Da bi se LEADER učinkovito iskoristio, potrebno je stručno znanje koje potencijalni LAG-ovi posjeduju u različitoj mjeri. Stoga će se nakon 2013. više pažnje posvetiti izgradnji potrebnih kapaciteta ne bi li se pojačao pozitivan učinak LEADER-a. Predlaže se da se troškovi pripreme faze stjecanja znanja i vještina potrebnih za kasniju provedbu lokalnih razvojnih strategija osiguravaju iz EPFRR-a.

Predlaže se uvođenje pripreme faze za provođenje LEADER-ovog pristupa (*potmoć u pripremi*) koja se odnosi na program osnaživanja znanja i vještina prilagođen potrebama svakog pojedinog LAG-a, a obuhvaćala bi sva područja zainteresirana za provedbu lokalnih razvojnih strategija.

(19) Fondovi pokriveni Zajedničkim strateškim okvirom Komisije su: Europski fond za regionalni razvoj (EFRR), Europski socijalni fond (ESF), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR). Prijedlog zajedničke uredbe Komisije:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2014/proposals/regulation/general/general_proposal_en.pdf

(20) Prijedlog Uredbe Komisije o potpori ruralnom razvoju kroz Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj,

http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com627/627_en.pdf

(21) Prijedlog Uredbe Komisije o financiranju, upravljanju i praćenju zajedničke poljoprivredne politike,

http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com628/628_en.pdf

© MARK REDMAN

Izgradnja kapaciteta i razmjene iskustava koje će provoditi nacionalne mreže za ruralni razvoj i Europska mreža za ruralni razvoj koristit će svim dionicima uključenim u LEADER program (LAG-ovi i tijela državne uprave). Predlaže se da nacionalne mreže provode osposobljavanje LAG-ova tijekom cijelog trajanja uvođenja LEADER-ova pristupa i pomažu im u nadzoru i ocjenjivanju lokalne razvojne strategije.

LEADER-ov početnički paket

Posebnu mogućnost potencijalnim LAG-ovima koji dosad nisu bili uključeni u neki LEADER-ov program pruža novi „LEADER-ov početnički paket“ koji se može prilagoditi potrebama pojedinog područja. Početnički paket pomoći će pri osnivanju LEADER-ovih grupa i osmišljavanju strategija, a lokalna partnerstva će morati unaprijed odlučiti hoće li prijavljivati lokalnu razvojnu strategiju ili će se odlučiti za jednostavniji „početnički paket“.

Potencijalni LAG-ovi koji će koristiti taj paket imat će priliku za dobivanje potpore za provedbu programa osnaživanja tehničkih kapaciteta te provedbu manjih, početničkih pilot projekata koji koriste LEADER-ov pristup.

Više stope sufinanciranja

Izraz „stopa sufinanciranja“ odnosi se na doprinos sredstva EU-a u javnu potrošnju nekog programa. Sufinanciranje ima određenu gornju granicu, a određena je kao postotak od ukupnih javnih sredstava namijenjenih programu. Za LEADER se predlaže viša stopa sufinanciranja: 90 posto u slabo razvijenim regijama i 80 posto u ostalim regijama, za razliku od 75 i 50 posto koliko iznose stope sufinanciranja standardnih mjera za ruralni razvoj. To povećanje potaknut će razvoj inovativnih lokalnih strategija jer nacionalni javni fondovi rijetko podupiru lokalne inicijative koje uvode nove pristupe.

Veća prilagodljivost i bolji okvir za ostvarivanje LEADER-ova potencijala u dodavanju vrijednosti

Osiguravanje zadovoljavajuće razine kvalitete lokalnih razvojnih strategija

U svom Posebnom izvješću br. 5/2010.²² o provedbi LEADER-ova pristupa u ruralnom razvoju Europski revizorski sud navodi da se, unatoč nekim primjerima dobre prakse, pristup često provodio tako što je ograničavao stvaranje dodane vrijednosti. Sud drži da se Komisija i države članice nisu dovoljno angažirale da se potencijalna dodana vrijednost LEADER-a ostvari provedbom odabranih i financiranih lokalnih razvojnih strategija.

Kao reakcija na zaključke Suda u zakonodavni okvir za razdoblje nakon 2013. uvedeni su obavezni dijelovi koje mora sadržavati svaka lokalna razvojna strategija i koji bi trebali osigurati očekivanu razinu kvalitete, a to su: definiranje područja pokrivenog strategijom; SWOT-analiza²³ područja; strateški cijevi i hijerarhija prioriteta; doprinos inovacije i (moguće) suradnje strateškim ciljevima; te akcijski plan (koji uključuje strukturu LAG-a, njegovu organizaciju te unutarnja pravila i procedure, sustave i sredstva za nadzor i ocjenjivanje provedbe).

LAG-ovi su prvi put izrijekom dužni nadzirati i ocjenjivati provedbu svoje lokalne razvojne strategije, što predstavlja važno poboljšanje potrebno kako bi se ostvarila dodana vrijednost uočila i prikazala.

Prilagodljivost provedbe

U programskom razdoblju koje je u tijeku mnoge države članice ograničavaju sadržaje lokalnih razvojnih strategija i projekata na ranije definirane mjere pod programima ruralnog razvoja. To je dovelo do suženosti lokalnih razvojnih strategija i projekata, posebice onih inovativnih i integriranih, koji su tijesno povezani s lokalnim okolnostima.

(22) <http://eca.europa.eu/portal/pls/portal/docs/1/7912812.PDF>

(23) SWOT-analiza je metoda strateškog planiranja kojom se procjenjuju prednosti, slabosti, prilike i prijetnje.

Da bi se povratila prilagodljivost, članak 64. Uredbe Vijeća 1698/2005. od država članica zahtijeva definiranje posebnih kriterija za LEADER u programima ruralnog razvoja. U slučajevima kad LAG-ovi i države članice drže da postižu dobre rezultate koristeći standardne mjere, slobodni su koristiti isti pristup.

Mogućnost predfinanciranja iznosi 50 posto od ukupnih javnih sredstava namijenjenih LAG-ovima za njihove tekuće troškove i animiranje stanovništva kako bi se osigurao protok gotovine u LAG-ovima. U tekućem programskom razdoblju ta stopa iznosi samo 20 posto.

Povećanje administrativne samostalnosti LAG-ova

Neke su države članice uključile LEADER u strukturu provedbe politike ruralnog razvoja ne uzimajući u obzir posebnosti samog LEADER-a. Iako je pristup odozdo prema gore zasnovan na pravu LAG-ova da sami odlučuju o projektima na temelju svojih strategija, države članice uvele su procedure koje su dovele do visokog stupnja umiješanosti programskih tijela/agencija za plaćanje u cijeli proces. To je učinjeno dijelom zato što se, u slučaju nepravilnosti, sankcije primjenjuju na cijeli program ruralnog razvoja, a ne na određeni projekt LAG-a. U kombinaciji s „pristupom definiranja mjera unaprijed“, to je dovelo do odbijanja inovativnih

i valjanih projekata i do svojevrsnog nametanja provedbe standardiziranih projekata. Ta su ograničenja neminovno ostavila traga na „lokalnoj“ vrijednosti lokalnih razvojnih strategija za zajednice i područja koje ih provode.

Predložene zakonske odredbe definiraju i minimalne zadaće LAG-ova kako bi se zajamčilo poštovanje načela odozdo prema gore (odgovornost LAG-a za provedbu lokalne razvojne strategije) te jasno razdijelilo što je zadaća vlasti, a što LAG-ova.

Lokalne razvojne strategije financirane iz više izvora: uvođenje financiranja iz više izvora

Pristup LEADER će se, u kontekstu financiranja iz više izvora, u budućnosti označivati kao „lokalni razvoj vođen zajednicom“, no u odnosu prema EPRFF-u ostat će LEADER-ov lokalni razvoj.

Uvođenje lokalnog razvoja koji je vođen zajednicom, utemeljenog na metodi LEADER, u sve fondove obuhvaćene Zajedničkim strateškim okvirom, najveća je novost prijedloga Komisije iz listopada 2011. godine. Lokalni razvoj vođen zajednicom postaje glavni razvojni instrument koji na subregionalnoj razini podržavaju europski fondovi.

To LAG-ovima omogućuje stvaranje strategija financiranja iz više izvora i povratak na jednu od početnih vrijednosti LEADER-ova pristupa, no ovaj puta kao temeljnog pristupa ruralnom razvoju, a ne kao inicijative Zajednice.²⁴

Bilo bi poželjno da određeno područje koristi različite politike i fondove kako bi ponovo steklo važnu ulogu u razvoju ruralnih područja potaknutom i vođenom iznutra. Provedba šire strategije lokalnog razvoja u tom će slučaju biti dopunjena prioritetima ostalih europskih fondova.

Lokalni razvoj vođen zajednicom bit će uključen u Europski regionalni razvojni fond (ERFR) pod tematskim ciljem promicanja socijalne uključenosti i borbe protiv siromaštva u sklopu investicijskog prioriteta gospodarske i fizičke obnove zajednica s problemima u razvoju, no može uključivati i aktivnosti povezane sa svim tematskim ciljevima. U Europskom socijalnom fondu (ESF) predviđen je kao investicijski prioritet pod istim tematskim ciljem (promicanje socijalne uključenosti, i borba protiv siromaštva), ali može uključivati aktivnosti povezane sa svim tematskim ciljevima ESF-a. Lokalni razvoj vođen zajednicom može se svesti pod jednu prioritetnu os ili se može primjenjivati kao dio prioritetne osi s nekoliko investicijskih prioriteta povezanih sa socijalnom uključenosti i sufinancirati se iz prioritetne osi o kojoj je riječ.

(24) LEADER I i II financirao je Europski socijalni fond i Europski fond za ruralni razvoj te Europski fond za usmjeravanje i garancije u poljoprivredi.

© DEVNET GIEE

Pod Europskim fondom za pomorstvo i ribarstvo (EFPR), razvoj vođen zajednicom bit će uključen pod posebnim prioritetom EU-a.

Što se tiče Europskoga poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR), razvoj vođen zajednicom je obavezan, s minimalnih 5 posto iz omotnice spomenutog fonda po pojedinom programu ruralnog razvoja i mora se odnositi na barem jedan od sljedećih prioriteta EU-a vezanih uz ruralni razvoj:

- (1) Poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima.
- (2) Povećanje konkurentnosti svih oblika poljoprivrede te poticanje održivosti gospodarstava.
- (3) Promicanje organizacija u proizvodnom lancu prehrambenih proizvoda i upravljanja rizikom u poljoprivredi.
- (4) Obnova, očuvanje i razvijanje ekosustava ovisnih o poljoprivredi i šumarstvu.
- (5) Promicanje učinkovitosti korištenja resursa i potpora prelasku na gospodarjenje s niskom razinom emisije ugljika te gospodarjenje otporno na klimatske promjene u sektorima poljoprivrede, hrane i šumarstva.
- (6) Promicanje socijalne uključenosti, ublaživanja siromaštva i gospodarskog razvoja u ruralnim područjima.

Šesti prioritet EU-a za ruralni razvoj posebno je usmjeren na poticanje lokalnog razvoja u ruralnim područjima.²⁵

Lokalna SWOT-analiza, na kojoj se temelji lokalna razvojna strategija, treba, uz gospodarske, okolišne i teritorijalne, uključiti i socijalne elemente. Svi su oni jednako važni u ostvarenju održivog razvoja.

Priprema lokalnih razvojnih strategija financiranih iz više izvora

Prilikom izrade lokalne razvojne strategije LAG-ovi će trebati uzeti u obzir mogućnost dobivanja potpora iz različitih fondova za njezinu provedbu. Potpora će također ovisiti o raspoloživosti i rasporedu sredstava iz svakog pojedinog fonda, a u cilju provedbe strategije u državi članici ili pojedinoj regiji.

LAG-ovi će određivati područje djelovanja i ciljeve lokalne razvojne strategije te aktivnosti koje će se u sklopu te strategije financirati. Iako takve strategije može sufinancirati nekoliko fondova, operativnih programa i prioriteta, postoje i lokalne razvojne strategije vođene zajednicama koje su financirane samo iz jednog fonda ili jedne prioritetne osi.

Mogućnosti za provedbu cjelovitih lokalnih razvojnih strategija

Ciljevi i prioriteti predviđeni lokalnom razvojnom strategijom moraju uravnotežiti društvene, gospodarske i okolišne potrebe i probleme. U izvještaju ex post evaluacije LEADER-a+ preporučuje se da se dodatno vodi računa o manjinskim ili marginaliziranim skupinama. Na razini projekata bit će moguće koristiti više fondova (za postizanje ciljeva u većim, složenijim projektima), no u tom slučaju LAG mora u svojim financijskim izvješćima naznačiti izdatke koje pokriva svaki pojedini fond.

Glavni fond kao mjera pojednostavljenja

U slučaju lokalnih razvojnih strategija financiranih iz više izvora LAG-ovi i države članice mogu odabrati jedan od fondova koji će kao glavni fond (bilo da je riječ o EFRR-u, ESF-u EFPR-u ili EFPRR-u)²⁶ u potpunosti pokriti troškove upravljanja lokalnom razvojnom strategijom. Ovo je mogućnost kojoj je cilj olakšavanje provedbe lokalne razvojne strategije ukoliko će biti financirana iz više izvora. Odluku o odabiru glavnog fonda donosi država članica, točnije nadležna upravljačka tijela u dogovoru s LAG-ovima.²⁷ Izbor glavnog fonda ovisit će o aktivnostima koje je LAG predvidio strategijom te o potrebama LAG područja.

Usklađena pristupna pravila i posebni financijski uvjeti fondova

Provedbu lokalnih razvojnih strategija financiranih iz više izvora olakšalo je usklađivanje pravila europskih fondova (npr. PDV, doprinos u naravi itd.). Stope sufinanciranja ostat će vezane uz fond ili prioritet. Maksimalne stope sufinanciranja fondovi određuju posebnim pravilima financiranja. U slučajevima kad je lokalni razvoj vođen zajednicom financiran iz jedne prioritetne osi EFRR-a ili ESF-a, stopa sufinanciranja je do 10 posto za tu prioritetnu os. Već je spomenuto da će

(25) Čl. 5.6(b) Prijedloga zajedničke uredbe Komisije:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2014/proposals/regulation/general/general_proposal_en.pdf

(26) Europski fond za regionalni razvoj (EFRR), Europski socijalni fond (ESF), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR), Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR).

(27) Čl. 28.3 Prijedloga Komisije o zajedničkim odredbama:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2014/proposals/regulation/general/general_proposal_en.pdf

maksimum doprinosa EPFRR-a iznositi 80 posto ukupne javne potpore ili 90 posto za programe manje razvijenih i najudaljenijih regija te manjih Egejskih otoka.²⁸

Lokalno područje

Lokalno područje treba biti dovoljno veliko da bi imalo dovoljnu kritičnu masu (financijskih sredstava, ljudi, projekata i drugog) za provedbu održive lokalne razvojne strategije, a istodobno biti i dovoljno malo da osigura lokalno povezivanje. Delegirani akt postaviti će kriterije za definiranje područja i broja stanovnika obuhvaćenih strategijom.²⁹

Moguće povećanje proračuna za lokalne akcijske grupe

Ako države članice odluče financirati lokalni razvoj vođen zajednicom kroz nekoliko ili sve fondove obuhvaćene Zajedničkim strateškim okvirom, moguće je proširenje financijske osnove.

LAG-ovi moraju odrediti raspodjelu sredstava po pojedinom fondu i uključiti je u financijski plan strategije. Predloženi raspored sredstava ovisit će o prepoznatim potrebama i prioritetima određenima u skladu s ciljevima lokalne razvojne strategije.

Ocjenjivačka komisija će prigodom odobravanja strategije također odrediti raspodjelu svih fondova u okviru programa obuhvaćenih Zajedničkim strateškim okvirom za svaku pojedinačnu lokalnu razvojnu strategiju.

Bolja provedba projekata suradnje

Suradnja neće biti obavezna kako bi se LAG-ovi mogli usmjeriti na lokalne probleme (što je posebice važno za nove LAG-ove). No u SWOT-analizi područja u lokalnoj razvojnoj strategiji morat će dati pojašnjenje zašto u strategiji nije predviđena suradnja.

Činjenica da u svakoj državi članici postoje različita administrativna pravila otežava pokretanje projekata suradnje. Nova pravna osnova uključiti će neke odredbe kako bi se te razlike uskladile, a sve s ciljem poticanja suradnje.

Potporna za pripremu projekta

Prema novim pravilima pomoć za pripremu određenog projekta može se dodijeliti neovisno o njegovoj provedbi. Pomoć u pripremi smatra se neophodnom, čak i ako zajednički projekt ne ugleda svjetlo dana. Kako bi se spriječilo da se taj tip

potpore svede na financiranje „turističkih aktivnosti“, LAG-ovi trebaju dokazati da doista namjeravaju provesti projekt za koji su primili potporu (primjerice moraju dostaviti opis ideje projekta suradnje). Ovo bi pojašnjenje trebalo ohrabriti druge države članice da i same programiraju takav oblik potpore.

Kontinuirani pristup potpore za pripremu projekta

Kako bi temeljito popravile provedbu projekata međunarodne suradnje, države članice trebale bi organizirati trajni poziv za prijavu takvih projekata (za razliku od povremenih, kakva je bila dosadašnja praksa). U državama članicama u kojima su na snazi povremeni pozivi (koji se ponekad objavljuju samo jednom godišnje), često se događa da LAG-ovi moraju dugo čekati odobrenje projekta.

Predlaže se da razdoblje od predaje prijave za projekt do njegovog odobrenja ni u jednoj državi članici ne bude duže od četiri mjeseca.

Veća transparentnost pravila suradnje

Države članice trebale bi javno objaviti (npr. na internetskoj stranici) nacionalne ili regionalne administrativne procedure vezane uz odobravanje projekata međunarodne suradnje. Države bi to trebale učiniti najkasnije dvije godine nakon odobrenja programa ruralnog razvoja, a procedure bi trebale sadržavati i cjelovite popise prihvatljivih troškova.

Osnaživanje veza ruralnih i urbanih područja suradnjom

U prijedlozima za ruralni razvoj nakon 2013. navedene su nove mogućnosti suradnje (s naglaskom na suradnju s neruralnim područjima). Tako se za partnera na projektu zajedničkim metodološkim pristupom za lokalni razvoj može odabrati bilo koji drugi teritorij u EU-u (ruralni, obalni ili urbani).

(28) U smislu Uredbe Vijeća br. 2019/03 od 19. srpnja 1993., koja uvodi posebne mjere za manje Egejske otoke vezane uz određene poljoprivredne proizvode.

(29) Čl. 29(6) Prijedloga Komisije o zajedničkim odredbama: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2014/proposals/regulation/general/general_proposal_en.pdf

Usavršavanje lokalnih razvojnih strategija

Lokalna razvojna strategija ključni je dio provedbe LEADER-a jer određuje razvojni put koji je odraz osobitog spoja lokalnih prednosti, resursa i težnji. Od svibnja 2011. godine fokus-grupa, osnovana u sklopu pododbora za LEADER Europske mreže za ruralni razvoj, pronalazi načine kako da lokalne akcijske grupe poboljšaju kvalitetu svojih strategija, vode više računa o lokalnim posebnostima te više pažnje posvete praćenju i utvrđivanju svojih učinaka.

Zahvaljujući iskustvu stečenom u provedbi Programa LEADER i njegovim dobrim rezultatima, razvoj kojeg vodi zajednica postaje sve važniji smjer u provedbi niza europskih politika. Europska komisija je nedavno objavila prijedloge koji bi lokalnim partnerstvima trebali olakšati paralelno dobivanje sredstava iz ruralnih, regionalnih, socijalnih fondova i fondova za ribarstvo,³⁰ te niz zajedničkih pravila za osiguravanje cjelovite provedbe na terenu.

Međutim, ključni faktor uspjeha LEADER-ova pristupa jest kvaliteta lokalnih razvojnih strategija. Izvještaj Europskog revizorskog suda o provedbi Programa LEADER istaknuo je njihove broje slabosti te je naglašena potreba za poboljšanjem kvalitete samih strategija, ali i njihove provedbe.

U izvještaju se navodi da „LAG-ovi nisu dovoljno usmjereni na postizanje ciljeva svojih strategija“ te da su često

preusmjeravali sredstva na aktivnosti koje nisu određene kao strateški prioriteti.

Fokus-grupa Europske mreže za ruralni razvoj

Ti su zaključci potaknuli stvaranje posebne fokus-grupe o „Boljim lokalnim razvojnim strategijama“ u svibnju 2011. godine. Ciljevi su fokus-grupe, koju podupire Kontaktna služba Europske mreže za ruralni razvoj, „prepoznavanje kritičnih točaka u strukturi lokalne razvojne strategije i prikupljanje mehanizama i dobrih praksi korištenih na razini lokalne akcijske grupe kako bi se osigurala djelotvorna provedba lokalnih razvojnih strategija“.

„Izvještaj i upute Europskog revizorskog suda o LAG-ovima i njihovoj sposobnosti izvješćivanja o postizanju ciljeva iz vlastitih strategija su glavni pokretač“, objašnjava John Grieve, stručnjak Europske mreže za ruralni razvoj koji prati

fokus-grupu. „Postoje očiti nedostaci, što je potvrdila i evaluacija.“³¹

Drugi pokretač je, naravno, početak novog programskog razdoblja, koje zahtjeva kvalitetniji pristup, i promjene koje će on donijeti. Fokus-grupa sastoji se od 75 članova – predstavnika LAG-ova, upravljačkih tijela, agencija za plaćanje, nacionalnih ruralnih mreža, Europske LEADER-ove udruge za ruralni razvoj, kao i drugih organizacija koje je predložio pododbor za LEADER iz svih 27 država članica.

Rad fokus-grupe podijeljen je u dvije faze. Prva, u kojoj je razmatran način na koji upravljačka tijela razrađuju, osmišljavaju i vrednuju lokalne razvojne strategije, provodila se od srpnja do prosinca 2011. i temeljila se na odvojenim istraživanjima upravljačkih tijela i lokalnih akcijskih grupa te na raspravama vođenima u Lisabonu i Bruxellesu. Druga faza, provedena od siječnja do lipnja 2012.,

(30) Fondovi uključeni u predloženi Zajednički strateški okvir Komisije su: Europski fond za regionalni razvoj (EFRR), Europski socijalni fond (ESF), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR).

(31) Primjerice, jedan od zaključaka ex post evaluacije LEADER-a+ jest da je samoprocjena LAG-ova, iako ima potencijala da nadopuni formalnu evaluaciju programa, ograničena manjkom usmjerenosti i usklađenosti pristupa. Taj problem je i dalje prisutan.

koncentrirala se na provedbu, praćenje i ocjenu uspješnosti strategija.

Nesporno je da LEADER i lokalne razvojne strategije posjeduju mnoge kvalitete, no fokus-grupa im je pristupila kritički s ciljem prepoznavanja mjesta na kojima su potrebna poboljšanja.

Krenuti na vrijeme

Rezultati prve faze ukazali su na niz problema koji utječu na kvalitetu lokalnih razvojnih strategija. Kao prvo, otkrivene su značajne razlike u vremenu početka provedbe lokalne razvojne strategije te kašnjenje mnogih LAG-ova. Postoje također znatne razlike u vremenu određenom za razradu lokalnih razvojnih strategija, s tim da je 50 posto od ispitanih 200 LAG-ova imalo problema s vremenom predviđenim za taj proces.

Kako bi se u budućnosti LAG-ovima omogućilo da na vrijeme krenu te da imaju dovoljno vremena za pripremu lokalnih razvojnih strategija, fokus-grupa ističe potrebu za boljom komunikacijom među različitim razinama (EU, upravljačka tijela, LAG-ovi) te da svaka razina treba preuzeti odgovornost i inicijativu, a ne čekati da dođe „na gotovo“.

Izgradnja kapaciteta i održavanje postignute kvalitete

Rezultati prve faze su ukazali i na postojanje razlika u znanju i sposobnostima, kako među novim tako i među starim LAG-ovima, te na istaknutu potrebu za razvojem kapaciteta za učinkovitiju pripremu lokalnih razvojnih strategija. Fokus-grupa je zaključila kako provedeno osposobljavanje nije na odgovarajući način zadovoljilo očite potrebe. Pritom je posebice važna činjenica da nijedno upravljačko tijelo nije akcijski plan osposobljavanja držalo „ključnim propustom“.

„Ovo je posebice iznenađujuće i pruža opravdan razlog za zabrinutost“, komentira Ana Pres da Silva, jedna od tri supredsjednika fokus-grupe i predstavnica portugalske nacionalne mreže za ruralni razvoj. „Zabrinjavajuće je i to što postoje male razlike između novih

starih, iskusnijih LAG-ova. Očito se često ne vodi računa o naučenim lekcijama.“

Prema riječima Ane Pires da Silva: „Prepoznato je i to da bi različite generacije programa trebale biti bolje povezane kako bi se osigurao kontinuitet koji je iznimno važan.“

Što se tiče metodologija, fokus-grupa drži da bi LAG-ovima dobro došle upute o metodama i njihovoj primjeni. Fokus-grupa upozorava da će Komisijina preporuka o „integriranoj više-fondovskoj provedbi“ dodatno pojačati potrebu za dodatnim pojašnjenjima i pomoći te preporučuje izradu specijaliziranih vodiča za pristup financiranju iz više izvora.

Autonomnost i odgovornost

Iako je u prvoj fazi utvrđeno da je LAG-ovima dopuštena velika sloboda u definiranju područja i tema, LAG-ovi drže da ne mogu utjecati na odabir tema. Fokus-grupa je stoga ponovno naglasila potrebu za jasnijim uputama, a LAG-ovima poručila da se uključe u proces odlučivanja o temama i prioritetima.

Sve u svemu, čini se da veći stupanj autonomije jamči stvaranje lokalne razvojne strategije koja bolje odgovara lokalnim potrebama. No, naglašava John Grieve,

autonomija ima svoju cijenu: „Ako LAG-ovi žele biti autonomni, moraju sazrijeti jer veći stupanj autonomije nosi veće obaveze, a time i veću odgovornost. A upravo su to slabe točke na kojima moraju poraditi svi LAG-ovi.“

„Konkretno, velike su slabosti opravdanje određenih aktivnosti odnosno njihov smisao (tzv. logika intervencije, op. ur.)“, nastavlja gospodin Grieve. „Proračuni bi se trebali temeljiti na dokazima. Da bismo to postigli, trebaju nam bolji dokazi.“

Složenost dodatno pojačavaju nedostaci u praćenju provedbe i ocjenjivanju. „Istraživanje LAG-ova pokazuje kako je samo 72 posto njih aktivno pratilo svoj učinak. To je stvarno zabrinjavajuće“, primjećuje Sanna Sihvola, supredsjedateljica fokus-grupe i predstavnica finskog upravljačkog tijela.

Istraživanje pokazuje da kod onih LAG-ova koji ne prate učinak svog rada nema zajedničkog ili dosljednog pristupa, što fokus-grupa pripisuje nedostatku planova za praćenje i provedbu ocjene rezultata u mnogim lokalnim razvojnim strategijama.

Povratne informacije i ocjena strategija

Konačno, i LAG-ovi i nacionalna upravljačka tijela svjesni su važnosti dobivanja

povratnih informacija tijekom procjene i odabira lokalnih razvojnih strategija. Međutim, istraživanje je ukazalo na značajne razlike u pristupima.

„Neka upravljačka tijela samo odobre lokalnu strategiju i dodjeljuju LAG-ovima status partnera u provedbi LEADER-ovih mjera, dok druga ulažu više truda i pomažu

grupama poboljšati svoje strategije tijekom složenog procesa odobravanja“, objašnjava Petri Rienne, supredsjednik fokus-grupe i predsjednik Europske LEADER udruge za ruralni razvoj.

„LEADER-ovi natječaji ne bi trebali biti natjecanje među ruralnim regijama, nego osnaživati sposobnosti LAG-ova za doseganje

kriterija koje postavlja LEADER. Uz malo dobre volje i sposobnosti, upravljačka tijela mogu pomoći LAG-ovima da zadovolje te kriterije i stvore kvalitetne strategije.“

Proces učenja

Sredinom 2012. godine fokus-grupa predstaviti će svoje završne zaključke i tako stvoriti bazu podataka koju će svi dionici moći iskoristiti za unaprjeđenje svih aktivnosti vezanih uz lokalne razvojne strategije. „Ovo je proces učenja“, naglašava Judit Török iz Kontaktne službe Europske mreže za ruralni razvoj. „Sudjelovanje LAG-ova i upravljačkih tijela je ključno i reakcije su zasad vrlo pozitivne. Sada je pred nama velik izazov – provesti u djelo ono što smo naučili i doista podići standard lokalnih razvojnih strategija u sljedećem programskom razdoblju.“

Činitelji uspjeha: Iskustva LAG-ova

Učenje od drugih – LAG Regionalentwicklung Oberallgäu (Bavarska, Njemačka)

LAG Regionalentwicklung Oberallgäu osnovan je 2003. godine i može se reći da je početnik u stvarima koje se tiču LEADER-ova pristupa i lokalnih razvojnih strategija. „Budući da smo znali kako drugi LAG-ovi već posjeduju bogato iskustvo, prioritet nam je bio učiti od drugih, pa smo organizirali brojne izlete u druge regije“, pojašnjava Sabine Weizenegger, direktorica LAG-a i članica fokus-grupe.

„To nam je pomoglo da motiviramo svoje članove. Od početka smo naglašavali važnost uključivanja lokalnih dionika u pripremu lokalne razvojne strategije. Uvjerena sam da proces razvoja može biti uspješno proveden samo ako u njega uključiš prave ljude i održiš razinu njihove motiviranosti.“

Internetska stranica LAG-a: www.regionalentwicklung-oberallgaeu.de

Osiguranje kontinuiteta: LAG Redange-Wiltz (Luksemburg)

Nadležno ministarstvo u Luksemburgu dopustilo je LAG-ovima značajan stupanj autonomije u određivanju prioriteta tema svojih lokalnih razvojnih strategija.

„Ovaj je pristup značio to da su 'stariji' LAG-ovi, poput našeg, mogli nastaviti s daljnjom razradom tema koje smo već odredili i počeli rješavati u prethodnim razdobljima“, objašnjava Jacques Fons, direktor LAG-a Redange-Wiltz.

„Kad smo pripremali svoju lokalnu razvojnu strategiju poslali smo upitnike općinama i brojnim lokalnim i regionalnim dionicima. Povratne informacije smo analizirali na radnoj sjednici na kojoj su bili prisutni svi koji su ispunili upitnik te smo iz različitih projektnih prijedloga koji su ondje nastali pripremili novu strategiju. To je doista bio zajednički rad u pravom smislu.“

Internetska stranica LAG-a: www.rw.leader.lu

Povratne informacije i komunikacija: LAG South & East Cork Area Development (Irska)

LAG South & East Cork Area Development je sa svojim razvojnim aktivnostima na području Južnog i Istočnog Cork-a započeo u veljači 2009. godine kada je odobrena njegova strategija. Samo dva mjeseca kasnije, u travnju 2009. godine, nadležno tijelo pozvalo je predstavnike LAG-a na sastanak radi predstavljanja procjene strategije.

„Pristup i odabir trenutka bili su odlični“, prisjeća se Ryan Howard, voditelj LAG-a i član fokus-grupe. „Do tada smo već stekli nešto iskustva u provedbi strategije, što je taj sastanak učinilo vrlo produktivnim.“

„Držim da je idealno vrijeme za prvu procjenu strategije već u ranoj fazi njene provedbe, a drugu bi trebalo obaviti otprilike dvije godine kasnije. Drugu procjenu moglo bi se iskoristiti i za prepoznavanje eventualnih problema vezanih za programska pravila ili pravila provedbe.“

Internetska stranica LAG-a: www.secad.ie

BOLJE USKLAĐIVANJE FONDOVA EU-a NA TERENU

Primjer suradnje LAG-ova i RLAG-ova

U prijedlozima zakonodavnog okvira koji je u listopadu 2011. objavila Europska komisija, na tragu LEADER-ova modela predlaže se suradnja četiriju glavnih fondova u potpori „lokalnom razvoju vođenom zajednicom“. Više od stotinu ribarskih lokalnih akcijskih grupa (RLAG-ova) već radi ruku pod ruku s LEADER-ovim lokalnim akcijskim grupama (LAG) na promociji održivog razvoja njihovih područja. Iz takvih iskustava mogu se izvući važne pouke za budućnost.

Četvrta prioritetna os Europskog fonda za ribarstvo (EFR) pokrenuta je 2007. godine za „održiv razvoj ribarskih područja“ i djeluje na sličnim načelima kao i LEADER. IV. prioritetna os EFR-a je inicijativa mlađa od LEADER-a i više sektorski usmjerena, ali ubrzano raste i sazrijeva. U vrijeme pisanja ovog teksta bio je odobren 231 RLAG, a još ih je 50 bilo pred pokretanjem.

S vrlo sličnim pristupima IV. prioritetna os EFR-a i LEADER uklapaju se u novu definiciju „razvoja vođenog zajednicom“; no, među njima postoje i neke značajne razlike. Oba programa predviđaju lokalne strategije koje se pripremaju za određena područja te projekte koje odabire lokalno partnerstvo sačinjeno od ravnomjernog broja različitih lokalnih dionika, no, kao što ćemo vidjeti, razlikuju se u području djelovanja i sastavu partnerstva. Prosječni proračun (javna potrošnja) RLAG-ova i LAG-ova je gotovo jednak (3,2 milijuna eura za RLAG-ove te 3,9 milijuna eura za LAG-ove). Razlike u proračunima među RLAG-ovima veće su od onih među LAG-ovima, i mogu iznimno varirati među pojedinim državama (u rasponu od manje od 0,1 milijun do 17 milijuna eura po grupi).

Ribarska i ruralna područja često se preklapaju – posebice u udaljenijim ruralnim područjima uz obalu te područjima

oko jezera i kopnenih vodenih putova. Ondje postoji velik potencijal za suradnju i povezivanje ovih dvaju programa. U drugim područjima mogućnosti za suradnju su više ograničene s obzirom da se većina ruralnih područja nalazi u unutrašnjosti i ljudi se u njima rijetko bave ribarstvom, ondje u pravilu postoje LAG-ovi, ali ne i RLAG-ovi. Neke zemlje izrijeком isključuju obalna područja iz programa ruralnog razvoja jer su ona obično gušće naseljena ili gospodarski razvijenija od predjela u unutrašnjosti. U takvim slučajevima postoje RLAG-ovi, ali bez odgovarajućih LAG-ova.

Ondje gdje postoji potencijal, često se razvija aktivna suradnja između RLAG-ova i LAG-ova. Istraživanje 221 RLAG-a koje je nedavno provela Europska mreža ribarskih područja (EMRP) pokazalo je da je gotovo dvije trećine RLAG-ova (njih 139 ili 63 posto) razvilo neki oblik službene suradnje sa sestrinskim LAG-om. Ostalih 82 su „samostalni“ RLAG-ovi. Drugim riječima, ne postoji formalna veza među organizacijama (ili u toj regiji nije osnovan LAG), ali bez obzira na to mnogi od njih surađuju ili planiraju suradnju s LAG-ovima

Kako surađuju RLAG-ovi i LAG-ovi; kako najbolje mogu iskoristiti dodirne točke istodobno vodeći računa o važnim međusobnim razlikama? Europska mreža

ribarskih područja razlikuje tri glavna „službena“ modela suradnje među ovim organizacijama:

- U 40 posto slučajeva (89 RLAG-ova), LAG-ovi i RLAG-ovi su u osnovi ista organizacija. Koristi se ista organizacijska struktura te jedinstvena, sveobuhvatna strategija. Osmišljavanje dijela strategije koji se odnosi na ribarstvo i odabir projekata provode potpartnerstva (ili odbori za odabir) koje čine predstavnici ribarske zajednice. Ovakav način rada omogućuje RLAG-ovima da koriste iskustva LAG-ova te omogućuje zajedničko korištenje administrativnih i ostalih resursa. Taj model se često primjenjuje u Finskoj, Danskoj, Njemačkoj i Latviji, a primjeri postoje u još 6 država članica.
- Drugi model predstavlja slučaj kad su i RLAG i FLAG u „potpartnerstvu“ s trećom „odgovornom stranom“, najčešće lokalnom javnom organizacijom poput razvojnog partnerstva zaduženog za regiju. Ovaj model koristi oko 20 posto svih RLAG-ova. Kao primjere možemo navesti RLAG-ove i LAG-ove kojima upravljaju lokalne razvojne agencije u Grčkoj, „Pays“ ili druga međuopćinska tijela u Francuskoj, a slični modeli postoje u Portugalu, Švedskoj i Nizozemskoj. Prednost tog modela je u tome što RLAG-ovi i LAG-ovi tvore jedinstveni dio veće tzv. krovne strategije te što osigurava korištenje resursa treće uključene strane. No, takva partnerstva

trebaju paziti da njima ne ovlada javni sektor.

- I konačno, preostalih 12 posto RLAG-ova (njih 27) održava neki oblik neformalnih odnosa s LAG-ovima, iako se radi o dvjema odvojenim, samostalnim organizacijama. Može biti riječ o tome da su predstavnici RLAG-a članovi odbora LAG-a, i obratno, ili pak o složenijim situacijama u kojima grupa LAG-ova sudjeluje u radu odbora RLAG-a čije područje uključuje područja djelovanja nekoliko LAG-ova, kao što je to nekad slučaj s područjima duž obale, rijeke ili jezera.

Nekoliko je ključnih točaka povezano s usklađivanjem djelovanja RLAG-ova i LAG-ova u budućnosti. Iako IV.

prioritetna os Europskoga fonda za ribarstvo i LEADER imaju mnogo zajedničkih osobina, važno je poštovati različite strateške ciljeve svakog od ovih programa. Kao što sugerira njegov naziv, LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale – Veze među aktivnostima za razvoj ruralnog gospodarstva) usmjeren je na veze unutar i među ruralnim područjima. Budući da LEADER ne pokriva urbana područja ni (bar zasad) veze između seoskih i gradskih područja, područja djelovanja LAG-ova često su manja od područja djelovanja lokalnog tržišta rada. IV. prioritetna os Europskoga fonda za ribarstvo također je usmjerena na poboljšanje veza između ribarskih zajednica i drugih dionika, kako iz tako i

izvan sektora ribarstva te iz ili izvan ribarskih područja. Dionici, koji pokreću oba programa, moraju paziti da usklađivanje djelokruga rada dvaju grupa ne zamuti smjer njihova djelovanja, već da donese dodatne koristi njihovim programima.

Osim toga, svaka organizacija treba voditi računa o granicama područja vlastitog djelovanja pri odlučivanju o modelu usklađivanja s djelovanjem drugih organizacija. Područja na kojem djeluju RLAG-ovi i LAG-ovi mogu se potpuno podudarati, jedan može biti dio drugog, mogu se djelomično podudarati ili mogu biti strogo razdvojeni dijelovi većeg područja. LAG-ovi obično pokrivaju veća područja od RLAG-ova, budući da je

ribarstvo uglavnom koncentrirano i raspoređeno duž obale, rijeke ili jezera. U svakom slučaju, područje treba biti jasno određeno u smislu provedbe strateških ciljeva svakog od programa i njihovih lokalnih razvojnih strategija. Razdvajanje područja kako bi se uklopila u jedan model moglo bi biti kontraproduktivno, dok bi njihovo udruživanje moglo oslabiti njihovu vezu s lokalnim zajednicama. Strateškom i organizacijskom suradnjom koja uvažava razlike među područjima stvorit će se sinergija i izbjeći će se neproduktivna standardizacija.

Konačno, kad je riječ o partnerstvu, iako je cilj obaju programa ravnomjerno uključivanje dionika svojih područja, ta ravnoteža ovisi o strateškim ciljevima pojedinog programa. S obzirom na sektorsku usmjerenost IV. prioritetne osi EFR-a, očito je da će u tijelima RLAG-ova koja donose odluke biti više ribara no što će biti poljoprivrednika u LAG-ovima koji pokrivaju ruralna područja. To ima smisla jer cilj nije stvaranje paralelne demokracije, već mobilizacija ključnih dionika za ostvarivanje ciljeva lokalne strategije. U slučajevima kad su RLAG-ovi i LAG-ovi

povezani, primjerice u sklopu neke krovne organizacije ili u nekom obliku suradnje, te se razlike mogu riješiti, i rješavaju se, različitim, po mogućnosti povezanim, odborima za odabir projekata.

Zaključimo! Očito je da su mogući različiti modeli i oblici suradnje među RLAG-ovima i LAG-ovima te da se mnogo važnog iskustva steklo i na lokalnoj razini i na razini javne uprave kao i na razini nacionalnih mreža. U budućnosti će načini međudjelovanja i nadopunjavanja različitih inicijativa još više dobiti na važnosti. S obzirom na to da će lokalni razvoj vođen zajednicom u programima za razdoblje 2014.–2020. godine biti otvorena mogućnost za države članice obuhvaćene Europskim fondom za pomorstvo i ribarstvo, Europskim fondom za ruralni razvoj te Europskim socijalnim fondom³², dionici svakog programa morat će se vratiti svojim strateškim ciljevima i razmotriti načine na koje bolja suradnja može dodati vrijednost njihovom djelovanju.

(32) Obavezan je prema pravilima dodjele sredstava Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj u kojem je 5 posto sredstava strogo namijenjeno za LEADER.

Kratice korištene u ovom broju *Revije ruralnog razvoja EU-a*:

AP	Agencija za plaćanje	LAG	Lokalna akcijska grupa
ČPP	Često postavljana pitanja	LRS	Lokalna razvojna strategija
DČ	Država članica	LRVZ	Lokalni razvoj vođen zajednicom
ELURR	Europska LEADER udruga za ruralni razvoj	NPJS	Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku
EMRR	Europska mreža za ruralni razvoj	OU PRR	Opća uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj
EFPR	Europski fond za pomorstvo i ribarstvo	LEADER-a	Pododbor
EFR	Europski fond za ribarstvo	PO	
EFUGP	Europski fond za usmjeravanje i garancije u poljoprivredi	SWOT	Prednosti, slabosti, prilike i prijetnje
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj	PRR	Program ruralnog razvoja
ERS	Europski revizorski sud	RLAG	Ribarske lokalne akcijske grupe
ESF	Europski socijalni fond	RR	Ruralni razvoj
FG	Fokus grupa (LEADER-ovog pododбора)	UT	Upravljačko tijelo
IRSP	Integrirane razvojne strategije područja	URR	Uredba o ruralnom razvoju
KS	Kontaktna služba	ZONO	Zajednički okvir za nadzor i ocjenjivanje
LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale (Veze među aktivnostima za razvoj ruralnog gospodarstva)	ZSO	Zajednički strateški okvir

Originalna izdanja Revije ruralnog razvoja
EU-a još uvijek su dostupna u internetskoj Knjižari EU-a:
<http://bookshop.europa.eu>

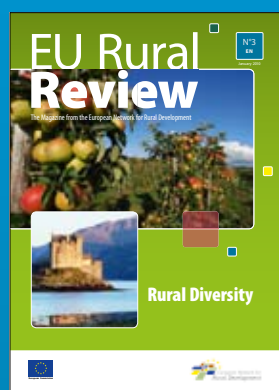
Kako bi poštom besplatno dobivali nove brojeve
Revije ispunite obrazac na sljedećoj poveznici:
<https://webgate.ec.europa.eu/myenrd/>
[myenrd/en/registration_en.cfm](https://webgate.ec.europa.eu/myenrd/en/registration_en.cfm)

K3-AJ-10-001-EN-C

K3-AJ-10-002-EN-C

K3-AJ-10-003-EN-C

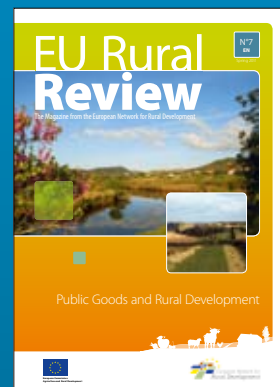
K3-AJ-10-004-EN-C

K3-AJ-10-005-EN-C

K3-AJ-10-006-EN-C

K3-AJ-11-007-EN-C

K3-AJ-11-008-EN-C

K3-AJ-11-009-EN-C

K3-AJ-11-010-EN-C

Financijska sredstva za izdavanje ove publikacije osigurali su partnerskim projektom Zadarska županija i Program Ujedinjenih naroda za razvoj.

online

The screenshot shows the homepage of the European Network for Rural Development (ENRD). At the top, there is a navigation menu with categories like 'Home', 'Policy in Action', 'Country', 'Themes', 'Leader', 'Networks & Publishing', 'Publications & Media', 'Events & Meetings', and 'ENRD'. Below the menu, a large map of Europe is displayed with various icons representing different countries and regions. To the right of the map, there are several featured sections: 'Key Tools' with a 'Subscribe to our mailing list' button, 'ENRD News' with a 'Book of the Month' section, and a 'Subscribe to our mailing list' button. At the bottom of the page, there is a grid of links to various resources, including 'POLICY IN ACTION', 'Country', 'Themes', 'LEADER', 'NETWORKS & PUBLISHING', 'ENRD News', 'EVENTS & MEETINGS', and 'GENERAL INFO'.

Europska mreža za ruralni razvoj na Internetu:
<http://enrd.ec.europa.eu>

